

ҚҰРЫЛТАЙ | 23 тамыз

Президент бюджетті жоспарлау мәселелері бойынша кеңес өткізгі

Ақордада Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың төрағалығымен ұлттық экономиканы дамыту және бюджетті жоспарлау мәселелері жөнінде кеңес өтті.

Іс-шараға Премьер-министр Олжас Бектенов, Президент Әкімшілігінің басшысы Роман Скляр, Ұлттық банк төрағасы Тимур Сүлейменов, Жоғары аудиторлық палата төрағасы Әлихан Смайылов, Премьер-министрдің орынбасары – Ұлттық экономика министрі Серік Жұманғарин, Президенттің экономикалық мәселелер жөніндегі көмекшісі Нұрлан Байбазаров және Қаржы министрі Мәди Тәкиев қатысты.

Президентке экономиканың қазіргі ахуалы туралы баяндалып, 2027-2029 жылдарға арналған әлеуметтік-экономикалық даму болжамдары, 2027-2029 жылғы республикалық бюджет параметрлері жөнінде мәлімет берілді.

Талқылау барысында Қасым-Жомарт Тоқаев биыл экономикалық өсім көрсеткіштеріне қол жеткізу, сондай-ақ республикалық және жергілікті бюджет теңгерімділігін қамтамасыз ету қажеттігін атап өтті.

Мемлекет басшысы 2027-2029 жылдарға арналған бюджеттің негізгі басымдықтарының бірі – аурухана, балаларды оңалту орталығы, мәдениет, спорт ғимараттары секілді инфрақұрылымдық және әлеуметтік нысандар құрылысын жеделдетіп салу керек екенін айтты.

Қасым-Жомарт Тоқаев бірқатар мемлекеттің елшісінен сенім грамоталарын қабылдады

Астанадағы Тәуелсіздік сарайында Қазақстан Президентіне тоғыз елдің төтенше және өкілетті елшілерінің сенім грамоталарын табыстау рәсімі өтті.

Сенім грамоталарын Молдова Республикасының елшісі Игорь Молдован, Вьетнам Социалистік Республикасының елшісі Тхань Ле Нгуен, Корея Республикасының елшісі Ки Хон Чжон, Оңтүстік Африка Республикасының елшісі Лунгисани Доминик Нтом-белла, Словакия Республикасының елшісі Любомир Регак, Германия Федеративтік Республикасының елшісі Хайке Ренате Пайч, Әзербайжан Республикасының елшісі Алимйрамин Аскеров, Словения Республикасының елшісі Бранко Раковец және Намибия Республикасының елшісі Моника Ндилявике тапсырды.

Мемлекет басшысы еліміздің бейбітсүйгіш сыртқы саясат бағдарын ұстанатынын айтты. – Өздеріңізге мәлім, Қазақстан қазіргідей аса күрделі геосаяси жағдайда бейбіт сыртқы саясат жүргізіп келеді. Біз бейбітшілік салтанат құруға тиіс деп санаймыз. Сондықтан Орталық Азияда да, одан тысқары жерлерде де бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтап, ынтымақтастықты өрбіту үшін қолдан келген мүмкіндіктің бәрін жасаймыз, – деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаев салтанатты рәсімге қатысушыларға Қазақстанның экономикалық әлеуеті және ұлттық экономикаға шетелден инвестиция тарту ісіндегі табыстары жөнінде мәлімет берді.

– Біз елімізге шетел инвестициясын тарту үшін барынша қолайлы жағдай жасап отырмыз. Әлбетте, Қазақстанға келіп жұмыс істегісі келетін шетелдік кәсіпкерлерді және ірі компанияларды құшақ жая қарсы аламыз. Өздеріңіз білетіндей, біздің нарықта ірі халықаралық компаниялардың басым бөлігі қызмет етеді. Бұл саясаттан айнымайтынымызға сенімдімін. Шетелдік инвестицияға қатысты ашық есік саясатын дәйекті түрде жалғастыруға ниеттіміз, – деді Президент.

Бұдан бөлек, Мемлекет басшысы Қазақстанда жүргізіліп жатқан ауқымды саяси реформалар жөнінде айтты. Оның қисынды жалғасы тарихи Құрылтай сайлауы болмақ. Қасым-Жомарт Тоқаев еліміздегі түбегейлі өзгерістер халықаралық қоғамдастықпен ынтымақтастықты нығайтатын тың мүмкіндіктерге жол ашатынына сенім білдірді.

Сөз соңында Президент Астананың елшілер өкілдік ететін мемлекеттермен қарым-қатынасты нығайтып, сан қырлы ықпалдастықты дамытуға мүдделі екенін растады. Сондай-ақ мемлекеттер басшыларына жылы лебізін жолдады.

«ЗАҢ МЕН ТӘРТІП», «АДАЛ АЗАМАТ» ЖӘНЕ «ТАЗА ҚАЗАҚСТАН» ҚАҒИДАТТАРЫ БІЛІМ САПАСЫНДА НАҚТЫ КӨРІНІС ТАБУЫ КЕРЕК

ҚР Премьер-министрі Олжас Бектеновтің төрағалығымен өткен Үкімет отырысында жаңа оқу жылының басталуына дайындық барысы қаралды.

Мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының жаңа оқу жылына дайындығы туралы оқу-ағарту министрі Жұлдыз Сүлейменова, жоғары оқу орындарының дайындығы туралы ғылым және жоғары білім министрі Саясат Нұрбек, білім беру нысандарының санитариялық-эпидемиологиялық дайындығы туралы денсаулық сақтау министрі Ақмарал Әлназарова, білім беру нысандарындағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету туралы ішкі істер министрі Ержан Саденов, мектептердің интернетпен қамтылуы және цифрландырылуы туралы жасанды интеллект және цифрлық даму бірінші вице-министрі Ростислав Коняшкин баяндады. Сондай-ақ Атырау, Алматы, Ақмола және Павлодар облыстары әкімдерінің баяндамалары тыңдалды.

Премьер-министр білім беру сапасын арттыру және балаларды оқыту

мен дамыту үшін қажетті жағдайлар жасау мемлекеттің негізгі міндеттерінің бірі болып саналатынын атап өтті.

«Жаңа Конституцияда еңбексүйгіштік, прогресс және білім құндылықтары негізгі қағидаттар ретінде бекітілген. Өсіресе, білім мен адам капиталын дамытуға айрықша мән беріліп отыр. Ата заңымызда айқындалған қағидаттар оқыту сапасы мен өскелең ұрпақ тәрбиесінен нақты көрініс тауып, әр балаға бірдей мүмкіндік беруге тиіс. Сондықтан біздің міндетіміз – жаңа оқу жылын дұрыс ұйымдастырып қана қоймай, балалардың сапалы білім

алуы мен жан-жақты дамуына қажетті жағдай жасау», — деп атап өтті Олжас Бектенов.

Премьер-министр балалар мен жастардың бойында құқықтық және экологиялық мәдениетті, азаматтық жауапкершілік пен «Заң мен тәртіп» қағидатын құрметтеуді қалыптастырудың маңыздылығын атап өтті. Жалпы алғанда, тәрбие жұмысы «Адал азамат» бірыңғай бағдарламасына және «Таза Қазақстан» жалпыұлттық бастамасына негізделіп, мектеп пен отбасының бірлескен жұмысы нақты нәтижеге бағдарлануы тиіс.

«Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша білім беру нысандарын салу және жаңғырту жұмыстары жүргізілуде. 1 қыркүйекте 47 жаңа мектеп, оның ішінде «Келешек мектептері» жобасы аясында 20 мектеп ашылады. Өңір әкімдіктері оқу жылының басталуына қарай олардың толық функционалдық дайындығын қамтамасыз етсін. Мемлекеттік қолдауға мұқтаж барлық отбасыларға материалдық және әлеуметтік көмек көрсетілуге тиіс. Ол үшін жергілікті бюджеттерде қажетті қаражат көзделген. Бұл 400 мыңнан астам балаға қолдау көрсетуге мүмкіндік береді. Өңір әкімдеріне көмектің шын мәнінде мұқтаж жандарға берілуін қамтамасыз етіп, әрбір нақты жағдай бойынша уақтылы шаралар қабылдауды тапсырамын», — деп атап өтті Олжас Бектенов.

Премьер-министр үш ауысымды оқыту және оқушы орындарының тапшылығы мәселелерін шешуде оң үрдіс бар екенін атап өтті.

(Жалғасы 2-бетте).

«ЗАҢ МЕН ТӘРТІП», «АДАЛ АЗАМАТ» ЖӘНЕ «ТАЗА ҚАЗАҚСТАН» ҚАҒИДАТТАРЫ БІЛІМ САПАСЫНДА НАҚТЫ КӨРІНІС ТАБУЫ КЕРЕК

(Соңы. Басы 1-бетте).

Бұл ретте өңірлер 2026 жылдың соңына дейін тағы 64 мектептің құрылысын аяқтауы қажет. Оларды педагог мамандармен және оқу-техникалық базамен қамтамасыз ету мәселелерін қазірден шешу керек.

1 қыркүйекке дейін еліміздегі 106 мектепте күрделі және ағымдағы жөндеу жұмыстары аяқталуға тиіс екеніне бөлек назар аударылды. Премьер-министр бірқатар өңірлерде 13 мектеп бойынша жұмыс қарқыны баяу екенін атап өтті. Олардың қатарында Алматы қаласы, Абай, Ақмола, Батыс Қазақстан және басқа да облыстар бар. Аталған өңір әкімдеріне жөндеу жұмыстарының уақтылы аяқталуын тікелей бақылауға алу тапсырылды.

Бұдан бөлек, осы жылдың 1 қыркүйегіне дейін физика, химия, биология, робототехника бойынша 500 пәндік кабинетті сатып алуды қамтамасыз ету қажет. Жалпы, жыл соңына дейін еліміздің мектептерінде барлығы 1400-ден астам арнайы кабинет орнату керек. Бірқатар өңірлер тез арада қаржыландыру мәселесін шешуге тиіс. Мұнда бірінші

кезекте Алматы, Қарағанды, Солтүстік Қазақстан, Атырау, Ұлытау және Ақмола облыстары сөз болып отыр. Олжас Бектенов кабинеттерге қажетті жабдықтарды жылдам сатып алу үшін барлық рәсімдерді тездетуді тапсырды.

Премьер-министр сондай-ақ инфрақұрылымдық және әлеуметтік нысандарды жеделдетіп салу мәселесіне де тоқталды.

«Кеше Мемлекет басшысы экономиканы дамыту жөніндегі кеңесте инфрақұрылымдық және әлеуметтік нысандарды жеделдетіп салу керектігін атап өтті. Осыған баса назар аударыңыздар. Барлық мемлекеттік органдар мен әкімдіктер алдағы кезеңге арналған бюджеттерді қалыптастыру барысында аталған мәселені бақылауға алуы қажет», — деп тапсырды Олжас Бектенов.

Премьер-министр цифрлық инфрақұрылым білім беру сапасы мен жасанды интеллектіні енгізуге тікелей әсер ететінін атап өтті. Сондықтан мектептерде жоғары жылдамдықты интернеттің болуы — басым міндеттердің бірі. Жасанды интеллект министрлігі байланыс операторларымен және әкімдіктермен бірлесіп, жоғары жылдамдықты интернеттің, әсіресе шалғай ауылдарда болуын қатаң

бақылауда ұстауы тиіс. Жалпы алғанда, білім берудің барлық деңгейінде цифрлық технологияларды дамытуға және жасанды интеллектіні енгізуге, ең алдымен, білім беру сапасы мен тиімділігін арттыруға ерекше назар аудару қажет.

Балалардың қауіпсіздігі де ерекше бақылауда болуға тиіс.

«Өңір әкімдіктеріне Ішкі істер, Төтенше жағдайлар және Оқу-ағарту министрліктерімен бірлесіп, мектептер маңындағы жол қауіпсіздігін, сондай-ақ олардың өртке және терроризмге қарсы қорғалуын қамтамасыз етуде жіберілген кемшіліктерді тез арада жоюды тапсырамын», — деп атап өтті Олжас Бектенов.

Ішкі істер министрлігіне «Назар аударыңыз — балалар!» іс-шарасы аясында бұған дейін берілген нұсқамалардың орындалуын тексеру тапсырылды. Іс-шаралар жоспарының өзін қыркүйек айының соңына дейін ұзарту керек. Жол бойында балалар жарақатының алдын алуға баса назар аударған жөн.

Қостанай және Солтүстік Қазақстан облыстарының әкімдіктері мен басқа да өңірлерге барлық мектептердің бейнебақылау камераларын Ішкі істер министрлігінің Жедел басқару

орталықтарына жыл соңына дейін қосу тапсырылды. Премьер-министр мектептерге бекітілген полиция қызметкерлерінің міндеті тек құқықтық және түсіндіру сабақтарын өткізумен шектелмеуге тиіс екенін айтты. Балалар мен жастардың арасында құқық бұзушылықтардың алдын алуға бағытталған профилактикалық іс-шаралардың аясын кеңейтіп, жандандыра түсу қажет.

Премьер-министр балалардың жан-жақты дамуы мен табысты білім алуы мектептердегі сапалы әрі дұрыс тамақтандыруға да байланысты екенін айтты. Денсаулық сақтау министрлігі мен өңір әкімдіктері өнімдердің сапасы мен санитариялық нормалардың сақталуын тұрақты бақылауға алу тапсырылды. Сонымен бірге, оқу жылының басталуына қарай колледждер мен университеттердің инфрақұрылымын, жатақханаларды және оқыту бағдарламаларын талапқа сай дайындауды қамтамасыз ету жөнінде міндет қойылды. Оқу-ағарту, Ғылым және жоғары білім министрліктері әкімдіктермен бірлесіп, тамыз айының соңына дейін оқу жылының басталуына толық дайындықты қамтамасыз етуі тиіс.

Жаңа ғимараттың іргетасына капсула салынды

Қазақстан Республикасы Шекара қызметінің күні қарсаңында Талдықорған қаласында ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаментінің жаңа әкімшілік ғимаратының іргетасына капсула салу рәсімі өтті. Іс-шараға облыс әкімі Бейбіт Исабаев, ҚР ҰҚК Шекара қызметінің Жетісу облысы бойынша департаментінің бастығы, полковник Марат Нарбаев, шекара қызметінің қызметкерлері мен ардагерлері қатысты, — деп хабарлайды Жетісу облысы әкімінің баспасөз қызметі.

Жетісу облысы еліміздің шығыс қақпасы ретінде стратегиялық маңызы зор өңір саналады. Бүгін құрылысы басталып отырған Шекара қызметі департаментінің жаңа ғимараты Мемлекет басшысының облыс орталықтарында Шекара қызметі департаменттерінің әкімшілік ғимараттарын салу жөніндегі тапсырмасына сәйкес бой көтереді. Ал бүгін салынып отырған уақыт капсуласы — біздің болашақ ұрпаққа жолданған символдық үндеуіміз. Ол еліміздің мемлекеттік шекарасы әрдайым берік әрі қауіпсіз болсын деген ізгі ниетімізді білдіреді, — деді Б. Исабаев.

Өз кезегінде М. Нарбаев облыс әкімдігіне көрсеткен қолдауы үшін алғысын білдірді: «Жетісу шекарашылары күн сайын мемлекеттік шекараның ең жауапты учаскелерінің бірінде қызмет атқарып, кәсібилігін, ұстамдылығын, батылдығы мен әскери борышқа деген адалдығын көрсетіп келеді. Осы орайда шекара қызметінің берік дәстүрлерін қалыптастырған ардагерлерге айрықша алғысымды білдіремін. Жаңа кешен Шекара қызметінің инфрақұрылымын жақсартуға және қызметкерлердің тиімді жұмыс істеуіне қолайлы жағдай жасауға мүмкіндік беретін маңызды нысан болмақ. Сонымен қатар ол заманауи басқару орталығы ғана болып қоймай, бірлік пен әскери антқа адалдықтың символына айналады, — деді ол.

Болашақ нысандағы құрылыс жұмыстарының басталуының айғағы ретінде кешен іргетасына капсула салынды.

Жаңа кешен құрамына әкімшілік ғимараттың екі блогы және бірқатар қосалқы нысандар кіреді. Олардың қатарында бақылау-өткізу пункті, жатақхана, су резервуары бар өрт сөндірудің сорғы станциясы және басқа да нысандар қарастырылған. Әскери қызметшілердің дене шынықтыру дайындығына да ерекше көңіл бөлінеді. Осы мақсатта кешен аумағында спорттық кешен салу көзделген.

Мердігер ұйымның өкілі Алмас Мырзамбетовтың айтуынша, қазіргі таңда құрылыс учаскесі қоршалып, дайындық жұмыстары жүргізілуде. Қажетті арнайы техника жеткілікті көлемде жұмылдырылған. Құрылыс кезеңінде шамамен 100 жұмыс орны ашылады. Жобаға сәйкес абаттандыру жұмыстарын қоса алғанда, нысанды 2028 жылдың ортасында аяқтау жоспарланып отыр.

Жетісу облысы әкімінің баспасөз қызметі.
Суретті түсірген: Д. ЕРОФЕЕВ.

Жетісулық жастар Алакөл жағалауында тазалық шараларын жүргізді

«Таза Қазақстан» жалпыұлттық экологиялық бағдарламасы аясында Алакөл көлі жағалауында тазалық шарасы өткізілді. Ақши ауылындағы көл жағалауында ұйымдастырылған «Taza Post – Алакөл» экологиялық акциясына жалпы саны 100-ге жуық адам қатысып, тазалық жұмыстары барысында аумақтан 1,2 тонна қоқыс шығарылды, — деп хабарлайды Жетісу облысы әкімінің баспасөз қызметі.

Акция барысында арнайы нүкте ұйымдастырылып, демалушыларға экологиялық бокс түрінде қоқыс жинауға арналған қолғаптар мен қаптар ұсынылды, сол сияқты балалар үшін шағын сыйлықтар да қарастырылды. Алакөл көлінің жағалауы мен оған іргелес аумақтардағы шашылған тұрмыстық қалдықтарды жинап, тазалау жұмыстарына демалушылар да атсалысты.

— Мен өзім тазалыққа жіті мән беремін. Бүгін осында демалып жатқанымызға екінші күн. Жағалауда қоқыс жәшіктері, киінетін орындар, заманауи санитарлық тораптар орнатылып, барлық қажеттілік жасалған. Соған қарамастан жағалауға қоқысты бейберекет тастап кететін демалушылар да бар.

Немерелеріме қоқысты арнайы жәшікке тастауды үнемі үйретіп отырамын. Бүгін экологиялық акцияға біз де қатысып, аз да болса тазалыққа үлес қостық. Демалушыларды айналаны ластанбай, тазалық сақтауға шақырамын, — дейді зейнеркер Зайраш Жәбелова.

Акцияны ұйымдастырушы «Jetisu jastary» КММ өкілдерінің айтуынша, іс-шараның басты мақсаты — Алакөл көлінің табиғи тазалығын сақтау, қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарау мәдениетін қалыптастыру және демалушыларды табиғатты қорғауға бағытталған нақты іске тарту.

— Акция барысында қатысушыларға қоршаған ортаны ластанбау, қоқысты арнайы орындарға тастау және демалыс орындарын бастапқы тазалық күйінде сақтау жөнінде түсіндіру жұмыстары жүргізілді. Бұл ретте акция тек бір күндік тазалық жұмыстарымен шектелмей, экологиялық жауапкершілікті күнделікті әдетке айналдыруға бағытталды, — деп атап өтті Жетісу облысы бойынша «Қазақстан студенттерінің альянсы» омбудсмені Ақерке Қызыбай.

Жетісу облысы әкімінің баспасөз қызметі.
Фотосуреттерді «Jetisu jastary» КММ ұсынды.

Биыл жаңартылған энергия көздерінің 3 нысаны іске қосылады

негізін құрайтын - жалпы қуаты 147 МВт болатын 15 гидроэлектр станциясы. Сонымен қатар өңірде жалпы қуаты 124 МВт болатын 2 жел электр станциясы және 2 күн электр станциясы жұмыс істеп тұр.

Облыстық энергетика және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы басқармасының мәліметінше, 2028 жылға дейін өңірде жаңартылатын энергия көздері саласында жалпы қуаты 191 МВт болатын тағы 10 жобаны іске асыру жоспарланып отыр.

Ірі жобалардың қатарында Сарқан ауданында Покатилов су қоймасы мен оған іргелес ГЭС салу, сондай-ақ Кербұлақ ауданында гидроэлектр станциясын салу жобалары бар.

«Биыл жалпы қуаты 40,6 МВт болатын жаңартылатын энергия көздерінің үш нысанын пайдалануға беру жоспарланып отыр. Олардың қатарында Кербұлақ пен Көксу аудандарындағы ГЭС-тар және Панфилов ауданындағы күн электр станциясы бар», - деді облыстық энергетика және ТҮКШ басқармасының басшысы Айдос Беке-таев.

Сонымен қатар өңірде электр желісі инфрақұрылымын нығайту жұмыстары да жүргізілуде. «Талдықорған – Жаркент» бағыты бойынша кернеуі 220 кВ болатын, жалпы ұзындығы 217,4

шақырым жоғары кернеулі электр беру желісін салу жоспарланып отыр. Жаңа желі электрмен жабдықтаудың сенімділігін арттырып, электр энергиясын тұтыну көлемін одан әрі ұлғайтуға және жаңа нысандарды электр желісіне қосуға қосымша мүмкіндік береді.

Сондай-ақ Текелі және Талдықорған қалаларында жалпы қуаты 137 МВт болатын газтурбиналық станцияларды кезең-кезеңімен іске қосу электрмен және жылу энергиясымен үздіксіз қамтамасыз ету бағытындағы тағы бір маңызды жобалардың қатарында.

Ұзақ мерзімді жоспарлар санатында Жоңғар қақпасы аумағында қуаты 1 ГВт-қа дейін жететін жел электр станциясын салу жобасы ерекше орын алады. Жобаның құрылысын келесі жылы бастау жоспарланып отыр.

Бұл жобаларды іске асыру қосымша энергетикалық қуат қалыптастырып, өңірдің энергетикалық тұрақтылығын нығайтып қана қоймай, Жетісу облысының еліміздегі «жасыл» энергетиканы дамытудағы рөлін арттыруға мүмкіндік береді.

Жетісу облысы әкімінің баспасөз қызметі.

Суретті түсірген: Д.Ерофеев және бірқатар фотосуреттер облыс әкімі баспасөз қызметінің фотоархивінен алынды.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ – БАЛАЛАР!

2026 жылдың 15-20 тамыз аралығында Жетісу облысында «Назар аударыңыз – балалар!» жедел алдын алу іс-шарасы өткізілуде.

Жаңа оқу жылының басталуына орай, балалардың жолдағы қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында өңірімізде «Назар аударыңыз – балалар!» республикалық жедел алдын алу іс-шарасы басталды.

Іс-шараның негізгі мақсаты – балалардың қатысуымен болатын жол-көлік оқиғаларының алдын алу, оқушылардың көшелер мен жолдарда қауіпсіз жүріс-тұрыс дағдыларын бекіту және жүргізушілердің жауапкершілігін арттыру.

Шара аясында келесі жұмыстар атқарылуда: Инфрақұрылымды тексеру: Білім беру мекемелеріне таяу орналасқан жаяу жүргіншілер өткелдері, жол белгілері мен бағдаршамдардың күйі тексеріліп, ретке келтірілуде.

Тәртіпті бақылау: Мектептер мен балабақшалар маңындағы патрульдік полиция нарядтары күшейтіліп, жылдамдық режимін бұзатын және балаларды көлікте арнайы орындықсыз тасымалдайтын жүргізушілер қатаң бақылауға алынды.

Түсіндіру жұмыстары: Инспекторлар мен педагогтар балаларға жолдан өту ережелерін еске салып, ашық сабақтар мен құлақтандыру акцияларын өткізуде.

Құрметті ата-аналар мен жүргізушілер! Жүргізушілерге үндеу: Мектептер мен балабақшалардың маңынан өткенде барынша мұқият болыңыз! Жылдамдықты азайтып, жаяу жүргіншілер өткеліне жақындағанда ерекше сақтық танытыңыз. Көлікте балаңыз болса, қауіпсіздік белдігі мен автоорындықты қолдануды ұмытпаңыз.

Ата-аналарға үндеу: Балаңызға үйден мектепке дейінгі қауіпсіз маршрутты тағы бір рет көрсетіп, түсіндіріңіз. Жолдан тек рұқсат етілген жерден өтуді талап етіңіз. Қараңғы уақытта баланың киімінде жарық шағылыстырғыш (фликер) элементтердің болуын қадағалаңыз. Тәртіпті ең алдымен өзіңіз сақтап, балаға үлгі болыңыз!

Балалардың өмірі мен денсаулығы – біздің ортақ жауапкершілігіміз! Жолда абай болыңыздар!

Сарқан аудандық полиция бөлімі.

ҚҰҚЫҚТЫҚ ТӘРТІП

2026 жылдың тамыз айының 18-і мен 21-і күндері аралығында «Құқықтық тәртіп» атты жедел профилактикалық іс-шара өткізіліп жатыр. Аталған іс-шараның мақсаты, пробация қызметінде есепте тұратын қоғамнан оқшаулаусыз жазасын өтеушілердің қайталап қылмыс жасауының алдын алу. Іс-шараның мақсаты қоғамнан оқшаулаусыз жазасын өтеушілердің (шартты сынақ мерзімі, бас бостандығынан шектеу, қоғамдық жұмысқа тарту, түзеу жұмыстары, жазасын өтеуді кейінге қалдырылғандардың) жаза өтеуден жалтару, жаза өтеу тәртібін бұзғандарды анықтау. Жаза өтеу тәртібін бұзғандарға заң шеңберінде шара қолдану. Осы аталған іс-шара барысында аталған сотталғандар 100 пайыздық деңгейде тұрғылықты мекен-жайлары бойынша Сарқан аудандық пробация қызметкерлерімен, Сарқан АПБ ҚҚБ учаскелік полиция инспекторларымен бірлесіп тексеріледі.

М.ЕРКЕНОВ,
Сарқан аудандық пробация қызметі бөлімшесінің бастығы,
әділет майоры.

Балқаш көлінде «Қауіпсіз жағалау» акциясы мен «Таза Қазақстан» сенбілігі өтті

Балқаш көлінің жағалауында елдегі «Заң мен Тәртіп» идеологиясы мен «Таза Қазақстан» жалпыұлттық бастамасын іске асыру мақсатында «Қауіпсіз жағалау» акциясы ұйымдастырылды.

Азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мен қоғамдық тәртіпті сақтауға бағытталған бұл шара Прокуратура, Төтенше жағдайлар бөлімі және Полиция қызметкерлерінің бірлесуімен өтті. Шара барысында демалушыларға су айдындарындағы қауіпсіздік ережелері түсіндіріліп, балаларды қараусыз қалдырмау және сақтық шараларын ұстану қажеттігі ескертілді.

Сонымен қатар, акция аясында ауқымды сенбілік ұйымдастырылып,

көл жағалауын тазалауға 70-тен астам адам белсене қатысты. Шашылған қоқыстар жиналып, демалушыларға қоршаған ортаны ластамау, қоқысты тек арнайы орындарға тастау және табиғи аумақтарға ұқыпты қарау жөнінде түсіндіру жұмыстары жүргізілді.

Тазалық пен қауіпсіздік – бір-бірімен тығыз байланысты, қоғамның игілігіне қызмет ететін ортақ құндылықтар. Жағалаудың тазалығын сақтау, табиғатты қорғау және заң талаптарын орындау – әрбір азаматтың міндеті.

Таза жағалау – қауіпсіз жағалау! Таза Қазақстан – ортақ міндет! Заң мен тәртіп – қауіпсіз қоғамның негізі!

Өз тілшіміз.

Тағылымы мол Тамыз Кеңесі

Алдымен жиналғандарға Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрі Жұлдыз Сүлейменованың бейнеүндеуі көрсетілді. Еліміздің бас ұстазы өз сөзіне жаңа оқу жылындағы жаңашылдықтарды арқау етіп, саланың бағыт-бағдарын айқындап берді.

Бұдан соң аудандық білім бөлімінің басшысы Гүлнар Серікбаева 2025-2026 оқу жылының қорытындылары мен 2026-2027 оқу жылының негізгі міндеттерін арқау еткен ауқымды баяндама жасады.

Ауданымыздың білім бөлімінің қызметі білім сапасын арттыруға, педагог кадрлардың әлеуетін нығайтуға және білім беру ұйымдарының материалдық-техникалық базасын жақсартуға бағытталған.

Аудан бойынша білім беру ұйымдарының желісінде 25 орта мектеп, 1 негізгі мектеп және 2 бастауыш мектеп жұмыс істейді. 2025-2026 жылғы оқу жылы 7005 оқушымен аяқталды. Жаңа оқу жылына 7152 бала келеді деп жоспарлануда. Жан-жақты баяндамасында білім бөлімінің бас-

Жыл сайынғы жақсы дәстүрге айналған мұғалімдердің тамыз конференциясы өткен жылды қорытындылап, болашаққа бағдар түзеуімен, кемшіліктер ортаға салынып, жаңашылдықтар жария етілуімен құнды. Биылғы аудандық тамыз кеңесі «Сапалы білім, берік құндылық, табысты тұлға: жаңа оқу жылындағы міндеттер» атауы аясында өтіп, өңірдің барша мұғалімдері Құман Тастанбеков атындағы аудандық мәдениет үйінде бас қосып, алдыға нақты мақсаттар қойылды.

шысы мұғалімдердің сапалық құрамын айта келе, кадрлық мәселелерді де сөз етті. Сонымен қатар біліктілікті арттыру, ыстық тамақ, инклюзивті білім беру, оқушыларды тасымалдауды ұйымдастыру, әлеуметтік осал санаттағы оқушыларды қолдау, дарынды оқушылармен жұмыс бағытында біршама жұмыстар атқарылғандығын тілге тиек етті.

Терең білім мен қажырлы еңбектің арқасында оқушылардың дарынын шыңдап, жоғары нәтижелерге қол жеткізген үздік білім ошақтарын ерекше атап өткеніміз жөн. Олардың қатарында Н. Островский атындағы мектеп-лицейі, Абай атындағы мектеп-гимназиясы, №1 мектеп-гимназиясы, Ақын Сара атындағы орта мектебі, К. Ушинский атындағы орта мектебі және Екіаша орта мектебі. Бұл мектептердің ұжымы білім бәсекесінде биік межеден көрініп, өздерінің көшбасшылық орнын тағы бір мәрте дәлелдеді.

Сонымен қатар, талдау нәтижесі көрсеткендей, жекелеген білім беру ұйымдарында дарынды оқушылармен жұмыс істеу қарқыны төмен деңгейде қалып отыр. Аудандық және облыстық байқауларда М. Төлебаев атындағы, Аманбектер негізгі орта мектебі, Теректі, Шатырбай және Ерікті орта мектептері күтілген межеден көрінбей, төмен көрсеткіш тіркеді. Бұл аталған мектептерде дарынды оқушылармен дайындық жұмыстарын жүйелеуді арттыру талап етеді, - деген баяндамашы мұғалімнің міндеті — оқушының бойындағы дарын шырағын сөндіріп алмай, оның әрі қарай жарқырап жана беруіне жол ашу екендігін атап өтті.

Аудандық білім бөлімі басшысының сөзінше жаңа оқу жылына дайындық

аясында білім беру ұйымдарындағы әлеуметтік осал санаттағы оқушыларды қолдау бағытында ауқымды жұмыстар жүзеге асырылған.

«Табысты басшы» жобасы, материалдық техникалық базаның

жаңартылуы, бала қауіпсіздігі бойынша буллингтің, суицидтік мінез-құлықтың, құқықбұзушылықтың алдын алу, жазғы демалысын тиімді әрі сапалы ұйымдастыру жайы да баяндамаға арқау болды.

2025–2026 оқу жылында аудан мектептерін 495 түлек аяқтады. Оның ішінде 50 оқушы «Алтын белгі», 45 оқушы «Үздік аттестат» иегері. Бұл аудан оқушыларының білім сапасының жоғарылауына ықпал ететін маңызды көрсеткіштердің бірі. Аудан бойынша білім сапасы 64,8%, өткен жылмен салыстырғанда 0,3 % артық. Мемлекеттік грант иегерлерінің пайыздық көрсеткіші бойынша Бірлік (66 пайыз), Ерікті және Тасарық (60 пайыз) орта мектептерінің түлектері жоғары нәтиже көрсетті!

Ел болашағы — білімді де тәрбиелі ұрпақтың қолында. Ал сондай парасатты ұрпақты тәрбиелеп шығару — ортақ, жауапты әрі мәртебелі міндет.

Бұдан кейін аудан әкімі Ғалымжан Маманбаев сөз алып, ауданда білім сапасын жақсарту үшін нақты шаралар қабылдау қажеттігіне тоқталды. Білім сапасын арттыру, парасатты тұлға тәрбиелеу жолында өңірімізде жүзеге асырылып жатқан нақты жобаларға тоқталған Ғалымжан Қанатұлы балалардың сапалы тамақтануына бақылау жүргізу, кадр тапшылығын түпкілікті шешу, мектептерді күрделі жөндеу, мұғалімдердің біліктілігін арттыру сынды бірқатар мәселелерді шешуді аталмыш сала басшысына тапсыра келе, сіздер тек балаларға білім беріп қана қоймай, оларды жеке адам ретінде қалыптастыруға тікелей әсер ете аласыздар. Сондықтан мұғалім-ұстаздарымыздың ұлы миссиясы — сіздерге жүктелер үлкен аманат. Еңбектеріңіз жемісті болсын, - деді.

Іс-шараның салтанатты бөлігінде аудан басшысы бірқатар жандарды марапаттап, көпшілік алдында абыройларын асқақтатты. Атап айтқанда «Оқу-ағарту, бюджеттік ұйымдар, ғылым және жоғары білім қызметкерлерінің «Жетісу» жергілікті кәсіподағының «Еңбек адамы» төсбелгісін ауданымыздың ардагер ұстазы Мұқашева Күлшат Қалиқызы, Атабаева Зүльхабира Канапияқызы өңірлеріне қадады. Сондай-ақ Жетісу облысы Білім басқармасының құрмет грамотасымен және жоғары біліктілігі мен кәсіби шеберлігін еліміздің болашағы жас ұрпақты оқыту мен тәрбиелеуге арнаған табысты еңбегі үшін Аудан әкімінің Алғыс хатымен білім саласындағы үздіктер марапатталды.

Білім беру ұйымдарының өткен 2025-2026 оқу жылының қорытынды рейтингісі бойынша жалпы білім беретін мектептер арасында III орынға Абай атындағы мектеп-гимназия, II орынға Ақын Сара атындағы орта мектеп лайықты деп танылса, I орынды Н.Островский атындағы мектеп-лицей иеленді. Ал шағын жинақты мектептер арасында III орынмен Жетісу орта мектебі, II орынмен Көкөзек орта мектебі, I орынмен Бірлік орта мектебі марапатталды. Балабақшалар бәсекесінде III орынға «Ақбота» бөбекжай бақшасы, II орынға «Балдәурен» бала бақшасы, I орынға «Балдырған» бала бақшасы көтерілді.

Партия ЖЕҢІСХАН.

■Біздің анықтамамызда

Жаңа оқу жылындағы негізгі өзгерістер

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты Қазақстан Республикасы Конституциясының нормаларына толық сәйкестендірілді. Конституцияның 33-бабының 4-тармағына сәйкес мемлекет мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын белгілейді және барлық білім беру ұйымдарының қызметі осы стандарттарға сәйкес жүзеге асырылады. Жаңа мемлекеттік білім беру стандарты кезең-кезеңімен енгізілетін болады.

Үлгілік оқу жоспарларының құрылымы оңтайландырылады. Бұл өзгерістер үлгілік оқу жоспарларының қайталанатын нұсқаларын қысқартуға, олардың құрылымын жүйелеуге және оқу жүктемесі төмен оқу жоспарларын оңтайландыруға бағытталған.

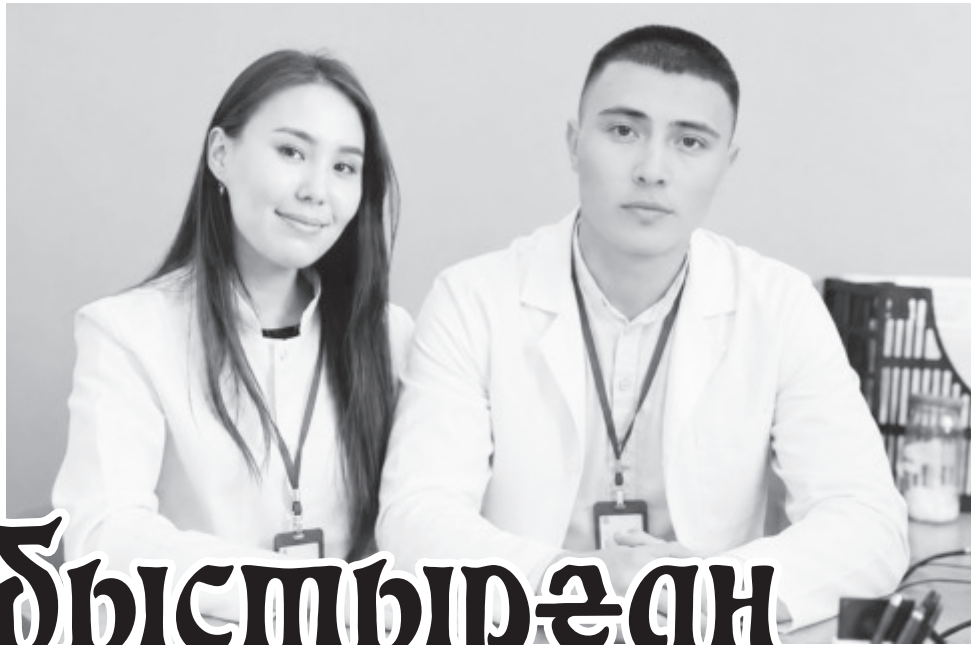
«Құқық негіздері» пәні Қазақстан Республикасының жаңа Конституциясына сәйкес жаңартылып, қазіргі заңнамамен үйлестіріледі. 8-11 сыныптарда жаңа оқу жылынан бастап «Заң мен тәртіп» курсы енгізіледі. Курстың негізгі мақсаты құқықтық сауаттылықты арттыру, заңды құрметтеу мәдениетін қалыптастырады. Осы бағытта өткен оқу жылында №1 мектеп гимназиясы мен К.Ушинский атындағы орта мектебінде «Жас құтқарушы» кадет сыныбы, Абай атындағы мектеп-гимназиясында «Жас сақшы» кадет сыныбы, №1 мектеп-гимназиясында «Жас сарбаз» кадет сыныптары ашылып оқушылардың бойына тәртіп пен азаматтық жауапкершілік, отансүйгіштік қасиеттерін қалыптастыруда.

5-11 сынып оқушылары үшін «Жеке қауіпсіздік» міндетті курсы бастау алатын болады. Курс барысында интернет қауіпсіздігі, Төтенше жағдайлар кезіндегі әрекет, киберқауіпсіздік, өмір қауіпсіздігі дағдылары оқытылады.

Мемлекет басшысының тапсырмасын жүзеге асыру мақсатында жаңа оқу жылында «Таза Қазақстан» тұжырымдамасы шеңберінде «Жасыл мектеп» пилоттық жобасын енгізу жоспарланған.

Аталған экологиялық бағыттағы жоба кезең-кезеңімен іске асырылып, алғашқы қадам ретінде №1 мектеп-гимназиясы базасында бастау алады.

Ауыл медицинасының ең басты байлығы – білікті маман. Сарқан ауданының Лепсі ауылдық ауруханасында еңбек ететін жас дәрігерлер Ербол Қондыбай мен Лаура Маратова медицина мамандығының жарқын үлгісі. Бірі – туған ауылына перзенттік парызын өтеуге оралған болса, екіншісі – өмірлік серігімен бірге ауыл халқына сапалы медициналық көмек көрсетуді таңдаған жас дәрігер.

Мағдыр табыстырған

Ерлі-зайыпты дәрігерлердің екеуі де Санжар Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медицина университетінің түлегі. Студенттік шақтан басталған достықтары кейін сезімге ұласып, бүгінде олар тек шаңырақтың ғана емес, бір ұжымның да тірегіне айналған.

Ербол Қайратұлы – Лепсі ауылының тумасы. Университетті тамамдаған соң еңбек жолын Атырау қаласында бастап, 3 жыл тәжірибе жинақтады. Жалпы медицина саласындағы еңбек өтілі бес жылға жуықтаған жас маман туған жеріне қайта оралуды көп ойланбастан таңдаған.

Лепсі – кіндік қаным тамған қасиетті мекен. Сондықтан туған ауылымның тұрғындарына қызмет етуді азаматтық борышым деп санаймын. Дәрігер мамандығын да өз еркіммен таңдадым. Адам жанына араша түсіп, сырқатына ем табуға көмектесу – бала күнгі бергі

арманым. Мен үшін ең үлкен марапат – ауылдастарымның алғысы мен сенімі, – дейді Ербол Қайратұлы.

Жас дәрігердің кәсіби қалыптасуына ауылдық ауруханада ұзақ жыл еңбек еткен тәжірибелі дәрігер Төлеухан Ысқақовтың ықпалы зор болған. Ол жас маманға дәрігер мамандығының қыр-сырын үйретіп қана қоймай, науқаспен қарым-қатынас орнатудың, адамға жанашырлықпен қараудың үлгісін көрсетті.

Ұстазымнан үйренгенім өте көп. Оның қарапайымдылығы, жауапкершілігі мен адамгершілігі мен үшін әрдайым үлгі болып қала береді, – дейді Ербол.

Ал Лаура Бауыржанқызы еңбек жолын жақында ғана бастағанына қарамастан, әр науқастың сенімінен шығуға тырысып келеді. Жас дәрігердің кәсіби қызметі ана ретіндегі жауапкершілікпен қатар өріліп

жатыр. Он айлық қызы Кәусарға әзірге әжесі қарап отырса, үлкен ұлы Ислам балабақшаға барады.

Отбасында да, жұмыста да бір-біріне тірек болған дәрігерлер кешкілік үйде күнделікті қабылдауда кездескен күрделі жағдайларды бірге талқылап, пікір алмасады. Бір-бірінің кәсіби көзқарасына құрметпен қарап, тәжірибелерін толықтыра түседі. Олардың айтуынша, ортақ мамандық өзара түсіністікті одан әрі нығайта түскен.

Бүгінде медицина қарқынды дамып келеді. Сондықтан жас дәрігерлер білім жетілдіру курстарына қатысып, жаңа емдеу тәсілдерін меңгеруге, кәсіби біліктіліктерін үнемі арттырып отыруға ерекше мән береді.

Лепсі сияқты шалғай ауыл үшін мұндай жас мамандардың келуі – үлкен қуаныш. Себебі ауыл тұрғындарына са-

палы медициналық көмек көрсету ең алдымен маманға байланысты. Ербол мен Лаура туған жердің болашағын қаладағы жайлы қызметтен жоғары қойып, ауыл медицинасының дамуына өз үлестерін қосуды мақсат еткен.

Әрине, жас отбасының арманы да жоқ емес. Олар мемлекет тарапынан тұрғын үй мен әлеуметтік қолдау көрсетілсе деген үмітте.

Ел Президенті ауылдық жерлердің әлеуетін арттыру жөнінде үнемі айтып келеді. Сол міндеттің жүзеге асуына осындай жас әрі білімді дәрігерлердің қосып жүрген үлесі зор. Ербол Қондыбай мен Лаура Маратова секілді жастар ауыл медицинасының ертеңіне деген сенімді күшейте түседі.

Гүлжан ТҰРСЫН.

Фонд социального медицинского страхования последовательно усиливает систему защиты средств обязательного социального медицинского страхования и переходит к новой модели финансового контроля, основанной на цифровой прослеживаемости, риск-ориентированном управлении и предотвращении необоснованных выплат еще до их перечисления медицинским организациям.

Данная работа является одним из ключевых направлений реализации Стратегии развития Фонда до 2030 года и перехода Казахстана к новой модели государственного управления финансированием здравоохранения.

Усиление контроля и принцип неотвратимости ответственности

Расследуемые сегодня правоохранительными органами эпизоды преимущественно относятся к предыдущим периодам функционирования системы (2024-2025 гг.). Значительная часть ма-

териалов была выявлена самим Фондом в ходе контрольных мероприятий и передана в правоохранительные органы для принятия процессуальных решений.

Нарушения связаны с отражением фактически неоказанной медицинской помощи, приписками объемов услуг, фиктивным прикреплением граждан, неправомерным использованием персональных данных пациентов, а также другими схемами незаконного получения средств ОСМС.

По итогам первого полугодия 2026 года Фонд направил в правоохранительные органы 72 материала по нарушениям на общую сумму 4,5 млрд тенге. По результатам их рассмотрения зарегистрировано 27 уголовных дел, установленный размер ущерба по которым составляет 3,7 млрд тенге.

Для сравнения, за весь 2025 год было передано 73 материала на сумму 630 млн тенге, по которым зарегистрировано 8 уголовных дел.

При этом увеличение объема выявленных нарушений свидетельствует не о росте злоупотреблений, а о качествен-

В КАЗАХСТАНЕ СОЗДАЕТСЯ НОВАЯ СИСТЕМА ЗАЩИТЫ СРЕДСТВ ОСМС ОТ НЕОБОСНОВАННЫХ ВЫПЛАТ

ном усилении контрольной функции Фонда, совершенствовании аналитических инструментов и последовательном доведении каждого установленного факта до правовой оценки.

Позиция Фонда остается принципиальной и неизменной, каждый подтвержденный факт незаконного использования средств ОСМС должен получить объективную правовую оценку, виновные лица – понести ответственность в соответствии с законодательством, а причиненный государству ущерб быть возмещен.

От выявления нарушений – к их предупреждению

Одновременно с усилением взаимодействия с правоохранительными органами Фонд меняет сам подход к финансовому контролю.

Если ранее основная работа была сосредоточена на выявлении нарушений после перечисления средств, то новая модель предусматривает их предупреждение еще до проведения оплаты медицинской организации.

В рамках реализации Стратегии развития Фонда внедряется единая цифровая экосистема финансового контроля, включающая ИТ-платформу Qalqap, автоматизированную антифрод-систему и риск-ориентированные алгоритмы анализа данных.

Новые цифровые инструменты позволяют в режиме реального времени выявлять аномальные объемы медицинской помощи, массовые приписки, признаки фиктивной деятельности поставщиков, искусственное завышение объемов оказанных услуг и другие риск-сценарии.

Пациент становится полноценным

участником контроля

Важным элементом новой модели станет развитие механизмов общественного контроля. Каждый гражданин сможет оперативно проверить медицинские услуги, зарегистрированные на его имя, и сообщить о случаях, когда фактически такая помощь ему не оказывалась.

Такие обращения будут использоваться в качестве дополнительного источника риск-индикаторов и учитываться при проведении контрольных мероприятий.

Новая модель защиты средств ОСМС

Председатель Правления НАО «Фонд социального медицинского страхования» Гульмира Сабденбек подчеркнула, что усиление контроля является не разовой кампанией, а системной реформой финансового управления в здравоохранении.

«Фонд меняет сам подход к контролю: от выявления нарушений постфактум – к их предупреждению. Наша задача: сделать необоснованные выплаты невозможными еще до перечисления средств медицинским организациям. Это позволит обеспечить целевое использование каждого тенге и укрепить доверие граждан к системе ОСМС», – отметила Гульмира Сабденбек.

Сегодня взносы и отчисления на ОСМС уплачиваются за более чем 5,5 млн работающих казахстанцев. Новая система контроля призвана обеспечить каждому из них уверенность в том, что средства ОСМС направляются исключительно на фактически оказанную медицинскую помощь и используются строго по назначению.

•Әзіл

Құлтөлеу МҰҚАШ

«Әр көлләда бір қиял» демекші, жер бетіндегі мың-миллиард кісі бір-бірінен сан алуан сипат-сиқымен қатар айрықша мінездері арқылы да ерекшеленбекші. Біреу, ұдайы қабағынан қар жауып, төңірегіне ызғар шашуы мүмкін. Әлдекім ел аман, жұрт тынышта қара аспанды суға алдырып, жыланады да жүреді. Ал кейбіреулер бар, қашан көрсен езуінен күлкі жиылмай, гүл-гүл жайнап, маңайын шуаққа бөлеуді әдет қылған. Әріптесіміз, Қазақстан Журналистер одағы сыйлығының лауреаты Тілеуқабыл Мыңжасар, тәрізі, сол көңілділер тобынан. Айналасы кілең күлкі-базар. Қасындағылар ол аузын ашса-ақ жымыңдай бастайды. Жоқ, Тікең керемет жатыпатар да емес. Аңқау деп және айта алмайсың. Сонда не? «Мыңжасаров сөйтіпті деген тұтас бір томға жүк боларлық талай тірі анекдот кейіпкерінің сыры, тегінде, әпенді Қожанасыр бабасынан жұққан қызық мінезінде болса керек...

Алыста болдыңдар ғой

Бұдан бірталай ертеректе Тілеуқабылдың Англияға барып, тележурналистердің арнайы курсын өткені бар. Сабақ жүргізген журналистер арасында әйгілі «Би-Би-Си» телекомпаниясының да жетекшілері болыпты.

— Дәріс ағылшын тілінде өтеді. Ал сіздер қандай тілдерді білесіздер? — деп сұрамай ма оқытушылар.

Қазақ қалжыңын «қалтасына салып барған» Тілекең мүдірместен:

— Біз қазақша, түрікше, қырғызша, өзбекше, қарақалпақша, татарша, башқұртша, ұйғырша, орысша, украинша, белорусша... білеміз! — дейді.

— Тамаша! Өте көп тіл меңгерген екенсіздер. Ал арасында ағылшын тілін неге үйренбедіңіздер? — дейді лектор. — Өттең, сәл алыста болдыңыздар ғой. Әйтпесе, ағылшынша үйрене салу біз үшін түкке тұрмас еді, — деп жауап беріпті Тілекең.

Шынында да, сол жолы Қазақстан мен Қырғызстаннан барған он екі журналист бас-аяғы жиырма шақты күннің ішінде ағылшыншаны әжептәуір меңгеріп, мұғалімдерін таң қалдырса керек. Айтпақшы, сол сапарда ағылшындар Тілеуқабылға «Томас» деп ат қойып жіберіпті. «Хабар» агенттігіндегі кей

ҚАЗАҚТЫҢ ИЕГІНІҢ АСТЫ – ЖҮЗ ШАҚЫРЫМ...

Немесе қазіргі заманның Қожанасыры

әріптестері Тілекеңді күні бүгінге дейін Томас деп те атай береді.

Анықтама

Бір күні Тілеуқабыл әріптес досымен моншаға барады. Шыққаннан кейін әлгі жолдасы: «Біздің үйде ет асылып жатыр еді, жүрсенші, біраз отырып әңгімелесіп қайтарсың» деп қолқа салады. Қысқасы, сонда барғаннан кейін бір кезде ет желініп, шай ішіліп болып, құс ұясына қонатын мезгіл де таянып қалады.

— Ал, досым, бұйырған дәмді ішіп-жедік, енді қайтайын, — дейді Тілеуқабыл. — Көп рахмет! Енді сәл ыңғайсыздау болса да айтайын, маған бір жапырақ анықтама керек! Соны жазып бере қойыңдар...

— Ол қандай анықтама?!

Досы мен оның әйелі екеуінің ауыздары бірдей ашылып, аң-таң болыпты.

— Оның еш қиындығы жоқ, — дейді Тәкең байсалды түрмен. — «Берілді Тілеуқабыл Мыңжасарға, себебі, ол моншадан кейін біздің үйде қонақ болып, сағат түнгі 12.00 қарсаңында кеткенін растаймыз», — деп төменгі жағына әйелің екеуің қол қойып берсеңдер болды.

— Сонда қалай, сен барған жеріңнің бөрінен анықтама жинап жүресің бе?..

— Иә, біздің үйдің заңы сондай, жазып бере салыңдаршы, нелерің кетеді, тыныштық керек маған да! — деп «қыылады» Тілекең.

Осы кезде досының зайыбы күйеуіне:

— Қымбаттым, бұрын қалай білмегенмін! Мынау өте дұрыс тәртіп екен. Бұдан былай сен де жүрген жеріңнен анықтама әкелетін бол! — депті.

Кішкентай кезімде үйренгенмін...

Тілеуқабыл қой мен ешкінің маңырағанын, сиырдың мәңірегенін, иттің үргенін айнытпай салады.

Бір күні телеоператор, жүргізуші, орыс тілінде жазатын журналист төртеуі Алматы облысының Бақанас жағында іссапармен келе жатса, бір отар қой-ешкі үлкен жолдың бойында тізіліп бара жатады. — Мынау бір жақсы көрініс екен, түсіріп ала қояйын, — деп оператор камерасын жалма-жан іске қосады. Күн ыстық. Мал қой-ешкісі бөлек-бөлек болып, бастарын салбыратқан күйде жөнep барады. Телевизия мен радиода «интершум» деген бар. Яғни, табиғи дауыс сол күйінде бейнетаспаға жазылу керек.

— Аға, мыналардың үні шығатын емес қой! Интершумды қайдан аламыз?! — дейді оператор.

— Оның жарасы жеңіл. Мен қазір бір қора малдың даусын саламын, сен бейнетаспаға түсіре бер, — дейді Тілекең. Расында да, Тілеуқабыл жасаған «интершум» өте анық жазылады. Оператор әбден риза болып, «аға, мұны қайдан үйреніп жүрсіз?» деп сұрайды. Сонда Тілеуқабыл:

— Мен үйде жалғыз бала болып өскенмін. Сондықтан апам кішкентай кезімде қызық көріп, қозы болшы, лақ болшы, күшік болшы, — деп жан-жануардың дауысын салдыратын. Сол кішкентай кезде үйренген нәрселерім ғой, қазір де көдеге жарап жатыр деп жауап беріпті.

Тәбетімді қандай тамаққа дайындап барайын?

Жұмыс күні аяқталардан екі-үш сағат бұрын үйіне телефон шалу Тілекеңнің ескі әдеті. Маңайындағы жас жігіттер сонысын байқап, сөзіне құлақ түре жүреді. Күн сайынғы әңгіме біркелкі.

— Қымбаттым, мен бүгін тәбетімді қандай тамаққа дайындап барсам болар екен?! Арғы жақтан зайыбы пісіріп жатқан тамағының атын айтатын болуы керек, Тілекең «рахмет» дейді де, жұмысын жалғастыра береді.

Бір күні әлгі жігіттердің біреуі:

— Аға, күн сайын жеңгемізге телефон соғасыз. Айтатын сөзіңіз: «қымбаттым, мен бүгін тәбетімді қандай тамаққа дайындап барсам болар екен?». Осыны үйден шығарда сұрай салуға болмай ма? — дейді.

— Болмайды. Менің тәбетім түстен кейін ашылады. Ал тамақтың атын алдым ала білу денсаулыққа пайдалы. Біраз уақыт көз алдыңа елестетіп, тәбетіңді дайындап барасың. Ұқтың ба?! — депті Тілекең.

Қанша шақырым екенін айтсаңдаршы!

Тағы да іссапар. Екі күн жүріп шаршаған жүргізуші Юрий деген жігіт:

— Тілеке, ертеңгі жоспар қандай, қай ауылдарға барамыз? — дейді.

— Барар жеріміз онша алыс емес, ана қырдың астында, — дейді Тілекең иегімен нұсқап.

Күн көтеріле жолға шыққан бұлар «ана қырдың астына» жеткенше төрт сағат жол жүреді. Жұмысты бітіріп, таңертеңіне тағы бір ауылға бет алғалы тұрғанда Юрий:

— Тілеке, өтім жарылып кетсе де баратын жердің қанша шақырым екенін дәл айтыңдаршы! Әйтпесе, ана қырдың асты дейсіңдер, о жерлерің 200-300 шақырым болып шығады. Мен бензинді есептеуім керек. Машинаның жағдайын ескеруім керек, — деп түтігеді.

Сонда Тілеуқабыл:

— Ай, Юра-ай, қанша рет сапарлас болдың бізбен! Түсінетін уақытың болды ғой! Түсінбесең ұғып ал. Қазақстанның бір шақырымы Еуропаның он шақырымымен шамалас. Ал қазақтың «анау қыр» деп бір иек қаққаны 100 шақырымға тең. Егер «ана-а-у» деп иекті екі көтерсе, 200 шақырым. Осыған тағы бір «а» әрпін қосып, «ана-а-а-у» десе, 300 шақырым. Солай кете береді, — деп жауап қайтарыпты.

Сабақ басталар алдында мұғалім:

—Бүгінгі тақырыбымыз: «Иіс түйсіктерін тәрбиелеу». Көздеріңді жұмып, ең жақсы көретін иісті естеріңе түсіріңдер, - деді. Іле-шала сыныптағы ер балалардың біразының ұйқысы қанбаған ба, әр әр жерден пысылдаған, баяу қорылдаған дыбыстар естіліп жатты. «Қияли пән» деп күлетіндер көздерін бір ашып, бір жұмып, өз өздеріне симай тықыршуда.

—Енді көздеріңді ашыңдар!- дегенде сынып іші бірден гүлге толып кетті.

—Мен гүлдің иісін сезіндім. Қандай хош иісті, тіптен көңілім көтеріліп кетті, - деді Бәки деген тәмпіш мұрын қара қыз.

—Мен жаңбырдың иісін есіме алып едім, салқындап, рахаттанып қалдым. Тіптен мөп-мөлдір тамшылардың топыраққа тамып, жерді нәмдеп жатқаны көз алдыма келді ғой. Сыртта жаңбыр жауып жатыр екен деп ойлап қалдым, - деді ақынжанды Мөлдір.

Асханада кім тамағын ішпес екен деп аңдып отыратын Айдос:

—Менің мұрныма жаңа піскен нанның иісі келді, - дегенде бүкіл сынып ду күлген. Мұғалім Ғалымға қарап:

— Сен ше? — деген

— Мен әжемнің иісін жақсы көретінмін, бірақ түк сезе алмай тұрмын, - деп күмілжіді.

Ковидтен кейін Ғалым иіс сезу қабылетін жоғалтып алған. Дәрігерлер аносмия деген диагноз қойып: «Бұл уақытша болуы да мүмкін, уақыт өте келе өз қалпына келетін нәрселер болады» деп жұбату сөздерін айтып шығарып салған. Әрине, басқа салса, баспақшыл деген. Көнесің. Көнбегенде не істейсің. Денсаулыққа зияны болмағанымен, көңіл-

күйіңді бұзады. Мұғалім біраз үнсіздіктен кейін:

—Сол аурудан кейін мен де жаңбырдың, гүлдің, алманың, тіптен қолымды жуып тұрған сабынның иісін сезбей қалдым ғой. «Жаңбырдан кейінгі ауаның иісі қандай керемет!» - деп жанымдағылар тамсанып жатқанда, жаным жараланып қалады. Бұзылған тамақтың иісін сезбей, өткен

етегі қайырылып қалыпты. Күн қыздырған матадан қолына ерекше жылу келеді. Алақанына салып ұзақ ұстап тұрғысы келген. Мұрнына күннің лебі тигендей болғанда, ол тоқтап, терең бір дем алды. Бір өзгешелік сезілді. Осыған дейін үнсіз қалған әлемде бір қозғалыс бар секілді ме...

Иә, иә, адамдардың сөйлегенін, құс-

Әженің иісі

жолы ауруханаға түсіп қалдым емес пе? — деп Ғалыммен көңіл-күйінің ортақтығын сездірген.

Сыныптастары Ғалымның мұнысын білмейтін. Өзі де сыр білдірмеуге тырысатын. Жыласа оңашада ғана жылап алатын.

Осы бір еңсесін басқан ауырлықтан арылу үшін Қырғызсайдағы әжесінің үйіне кетіп қалған. Қырғызсай —Қарадаланың тау етегіндегі ауыл. Бұл келгенде әжесі сандықтағы киімдерін күн көзіне жайып жатыр екен. Мұны көріп айналып, толғанып, үйдегі бар жақсыны алдына қойып, аузына тосып, аялай қарағанда бүгінгі көңілсіздігін есінен шығарып, еркелігіне басқан.

Кешкісін әжесі сырттағы киімдерді жинап келуге жұмсады. Әжесінің киімдері кешкі самалмен баяу тербеліп тұрды. Бір жолақты, иекше таспасының өңірі сары түсті зермен кестеленген кимешегінің

тардың сайрағанын, желдің гүлдегенін еститін, бірақ олардағы бір нәрсе бұған жетпей тұратын.

Ал қазір... Күнсiген мата, ескі көрпенің көпсiген жүні, кешкі ауаның тыныс кеңейтер лебі... бір-бірімен араласып жоғалтқан сезімнің қайта оралғанынан хабар беріп тұрды. Ғалым әжесінің кимешегінің етегіне бетін тигізіп еді, кеуде тұсынан ұмытылып бара жатқан бір сезім бұрқ ете түскендей болды.

Таныс, өте таныс иіс. Қышқылтым, бірақ сондай тәтті. Үсті-үстіне дем алды. Көзін жұмды. Не екенін айта алмады. Қай кездегі иіс еді... есіне де жылдам түсе қалды.

— Көршілер шет елден келіпті, кіріп шығайық, - деп шешесі сол үйге Ғалымды ерте барған. Дастархан үсті неше түрлі тәтті-дәмдіге толып, жайнап тұр. Ғалым жан-жағына қарамай қолына іліккенін көмейлете асай берген. Анасының санын

шымшылағанына да, көзін алартқанына да мән бермеген. Бұрын мұндай қонақтық жерлерде анасының қас-қабағын бағып-ақ отыратын. Осы жолы шайтан түрткендей-ақ түртті. «Қонақта отырғанда сен құтырасың, қонақтан шыққан соң мен құтырамынның» кері келіп, үйден шыға беріп, шешесі көк желкеден нұқып, нұқып жіберді. Қолы темірдей екен, жаны көзіне көрініп, жылаған даусына әжесі алдынан шыққан.

—Түк көрмегендей дастарханда тұрғандарды битін салып жеді ғой, - деп тағы бір нұқып қалуға оқталғанда, Ғалым әжесінің кимешегінің етегіне тығыла қалды. Желбіреген ақ мата оны анасының ашуынан қалқалап, қорғаны мықты әлемге кіргізіп жібергендей болған соң, шүберек астынан басын қылтитып:

—Мен олардың тамағына бит салмадым, - деп шешесіне батылдана жауап қатып үлгерді.

Әже кимешегінің етегі мықты бір қорғаныс қамалындай екен. Сырттан ешбір жау жақындай алмайды. Жүрегінің дүрсілі басылып, жанарындағы жас құрғап, бір жылы иіс елжіретіп, тербеп, еркелетіп, саясына алғандай. Тып-тыныш, паналайтын жайлы мекен. Армансыз дәурен кешетін орын. Иісі ше... ғажап, жұпар иіс. Көз алдынан осы суреттер айна-қатесіз қайта бір өтті. Дәл қазір ол өзінің қорғансыз кезіндегі қауіпсіз мекенімен қайта қауышқанына сенер сенбесін білмей таңырқады. Кеше үнсіз қалған әлем бүгін қайта сөйлегендей. Әлемнің иісі дегеніміз әженің иісі екен ғой.

Ділдар МАМЫРБАЕВА.

Әбіш КЕКІЛБАЙ

Желтөбенің етегіндегі ауылға женді жақындай бергенде барып байқады – батар күн құлақтанып тұр екен. Тақ жеген қатынның көзіндей талаурап алыпты. Шашып тұрған сәулесі де ақ теңбіл, көк теңбіл, сары теңбіл боп әлемтапырықтанып кетіпті.

Сойдақ тіс Сабырдың жүрегі дір ете қалды. Осы бір кішкене қыстақты шошытатындай сұмдық-ақ көп екен бұл дүниеде. Таң атпай жатып қатыны Күнше: «Шал-ау, түнде түсімде немістер біздің разъезді бомбылап жүр», – деп бір күңсітіп еді. Станцияның басында почтаға кіріп бара жатқанда Күйгентағайдың дүкеншісі Дабылбайдың жолыға кеткені. Байғұстың жалғыз ағасы Ахметшені аюлар тас лақтырып мерт қылып кетіпті. Сиыршы еді. Өзен бойынан сиырын баурайға айдап бара жатса, шоқ тоғай жақтан бақырған дауыс шығыпты. Мылтығын қолына алып, атын тебініп тоғайға кірсе, қобыраған маймақ аяқ сауыншы қатынды қолтығынан сүйрелеп, әлдеқайда дедектетіп алып барады екен. Жалма-жан тарс еткізіп ауаға атып жіберсе, жан керек мақұлық қатынды тастай салып қаша жөнеліпті. Содан өшіккен бе, мал өргізіп шықса болды, бір аю тау баурайынан тасыр-тұсыр тас домалатып, қу жынысқа сіңіп жоғалады дейді. Ақыры қапысын тауып, атын құлатып, өзін мертіктеріп кетіпті.

Сабыр бұған басын шайқай-шайқай почтаға кірсе, пісте мұрын секпіл бет қыз: – Аға, мына араға қолыңызды қойыңыз да, мына қағазды алыңыз, – деп қақшаң ете қалғаны.

– Бұл немене? – деп еді.

– Сіздің разъезден соғысқа кеткен Текес Қайыровтың қазаға ұшыраған хаты, – деді.

«Е, бәсе, бір сұмдықтың бола-рын сезіп едім-ау» деді ол ішінен... Енді, міне, сол бір жапырақ қағаз жүрек тұсын қаралай мұздатып келе жатқанда құдайдың күні одан сайын қу шұнақтанып қоя берді. Бетін ыққа салып, бір қырындап, бұқшиып келе жатқанымен бәрін байқап келеді. Анау өзеннің ар жағынан қатқан күртікті күтірлетіп келе жатқан – аңшы Аманқұлдың күрең бестісі. Сонау шеттегі үйдің ығында қаңылтыр шелекті даңғыратып жүрген – Текес сорлының он жасар қызы Бәтес. Темір жолдың бойында рельсті тық-тық ұрып жүрген – соның әйелі Ажар. Сырмақ күртесін киіп ап, ертелі-кеш жолды қарап тентіреді де жүреді. Ажар десе ажар. Екі беті қызыл алмадай албырайды да тұрады. Көзі тостағандай. Көргеннің көзінің жауын алып жайраңдап жүретін еді. Бейбақ боп қалғанын әлі білмейді. Ол жетіп келмей тұрғанда үйіне аяқ іліктірсе екен. Үйреншікті әдетіне басып, жүрексіне тіл қатып: «Қайнаға, біздің үйдің кісісінен хат жоқ па екен?» – десе, бұл не демекші... Атын тебініп-тебініп қойды. Жан-жағын пішен үйіп қымтап тастаған төпене қорасына кіргенде жүрегін зорға басты. Манадан бері албастыдай басып келе жатқан кенеп қапшықты төрге лақтырып тастап, пештің алдына барып, алақанын отқа тосып, ыстық табымен бетін сипады. Сосын орынан тұрып есікке беттеді. Алая қараған Күншеге:

– Аманқұлға барып келем, – деді. Есік алдына шығып, шағын ауылдың о жақ, бұ жағына тағы бір көз салды. Текестің екі баласы бірін-бірі жетектеп үйлеріне кіріп барады. Шешелері мойынына иін ағаш салып өзен жаққа беттепті. Сабыр орта тұстағы түтіні будақтай шығып жатқан қоңыр үйге қарай аяндады.

Аңшы шәйін алдына енді ғана алған екен. Есігінен аттасаң, тұмсығың төрін сүзетін жеркепенің жартысына отын үйіліпті. Сабыр тоны қаудырлап, отынның үстіне отыра кетті. Сөзді Аманқұл бастады.

– Сабыр, сен әрлі-берлі жүргеніңде із көрмедің бе?

– Жоқ. Ондай ештеме көзіме шалынбады.

– Жаңа қайтып келе жатып байқадым, ауылдың ту сыртына аюдың ізі кепті. Біразырақ ілесіп көріп ем, Аңырақтың аңғарына бара бергенде,

жатыр.

– Әй, кім бар мұнда?

Дауыс тиыла қалды.

– Адам болсаң, жөніңді айт. Әйтпесе, атам!

Тым-тырыс. Аңшы мылтығын үңгірдің төбесінен асыра атып қалып еді. Оқ шиық-шиық тасқа тиді. Үңгірдің іші баж ете қалды. Анық әйел даусы.

– Айтасың ба жөніңді, жоқ па? Шық бермен!

Тағы да тым-тырыс. Шал мылтығын

ЖҮНДІ БАРАҚ

(әңгіме)

қас қарайып кетті де, кері оралды. Жаңыл кемпір елеңдеп сыртқа құлақ түрді.

– Бала жылай ма?

Соның арасынша-ақ ботадай боздаған екі бала кіріп келді. Жаңыл кемпір баж ете қалды:

– Бәтессің бе, айналайын не болып қалды? Апаң қайда?

– Апам мана суға кетіп еді, әлі жоқ.

– Не дейді? Қашан кетті?

– Бағана, атам аттан түсіп жатқанда.

– Одан бері бір шәй ішім уақыт өтті ғой. Мына тұрған суаттан әлі жете алмай жүргені ме? Екі шал түрегелді. Аманқұл төрдегі қара мылтықты қарына іле кетті. Сырт тас қараңғы. Аяз қарып тұр. Аяғыңды басқан сайын қарш-қарш тіс қайрайды. Суатқа беттеген соқпақтың ен бойында көз кідіртер ештеңе жоқ. Өзеннің қабағындағы қар айырттан. Өне әлдене қарауытты. Ойық. Оның басы да жым-жылас. Екеуі дереу кері бұрылды. Қайтарда да ештеңе көрінбеді. Кенет... Жайпауыт қабақтан аса бергенде жолдың оң бетінде әлдене күңгірт қарауытты. Аманқұл мылтығымен түртіп көріп еді – күбі. Қолдап су таситын қайың қара күбі. Төңірегі дөңгеленіп қарайып қалыпты. Төгілген су. Әлдекімдер опыр-топыр алысыпты, жолдың жиегі опырылыпты. Шалдардың жүрегі су ете қалды. Аманқұл мылтығын алып оқ атты. Суық кештегі жақпар тастар таңқ-таңқ жаңғырықты. Бірақ одан бөгде дыбыс шықпады. Сілейіп-сілейіп біраз тұрып, екі шал үйлеріне қайтты. Ажар сол кеткеннен мол кетті. Хабары шықпады. Қапелімде үрпийсіп қалған ауыл бірте-бірте оны да есіне ала бермейтін болды. Тек кішкене Бәтес қана көндіге алмады. Ылғи көзі білеудей болып жылап жүрді. Ақыры қызылшаға тап болып өлді. Төрт жасар Кәрім Жаңыл кемпірге бауыр басып алды. Жаз шыға Аманқұл қария атына мініп аңына аттанды. Оның оралатын кезін бүкіл ауыл асыға тосатын. Анадайдан қарасы көрінгеннен-ақ тайлы-таяғы қалмай, оның жер кепесінің қасына жиналатын. Балалар жағы шыдай алмай алдынан жүгіретін. Бүгін де сандарын бір-бір шапақтап алып, өкшелері жарқылдап шапқылай жөнелісті. Жетебере күндегідей бірі алдына, бірі артына жабыспай, аңтарылып тұрып қалды да, дереу ауылға қарай қызыл танау боп қайта шапты. «Не боп қалды?» деп ентелескен жұрт аңшының артына біреудің міңгесіп келе жатқанын көрді.

Аманқұл аңшы аң іздеп, тау кезіп жүреді де, шаршаған соң тынықпақ боп, атын көгі қалың өзектің бойына жіберіп, анадай жерде сеңкііп тұрған оқшау жартастың үстіне барып қисаяды. Ту сыртынан күн қыздырып, сәл мызғып барады екен. Біреу көйгөйлеп жылағандай болды. Әйелдің үні. Қапелімде жүрегі дір ете қалды. Тұсаулы тұрған атына қарай ұмтыла берді де, әлгі үн тап аяғының астынан шыққандай болған соң, бойын жиып алып, жартастың о жақ, бұ жағына үңіле бастады. Үн күңгей беттен шығатын сияқты. Мылтығын қолына алып, жартастан төмен түседі. Шынында да үңгір бар екен. Әлгі көйгөй тұп-тура содан естіліп

тағы да тарс еткізді.

– Егер басы артық киіміңіз болса, лақтырып жібереңізші. Шығуға ұялып тұрмын, – деді біреу үңгірдің түбінен. Шал жалма-жан шекпенін шешіп лақтырды. Сол-ақ екен, теңкиіп жатқан дәу қара тастың ар жағынан қобыраған шаш көрінді. Ажар сөйтіп ауылға оралды. Келген әзірде жұрт топырлап төңірегін босатпап еді. Қазір сөйілді. Оң жақ босағада жападан жалғыз отырады да қояды. Баяғы абысын-ажынның ешбірі маңына жоламайды. Осы отырғаны отырған. Мынау төрт қабырға мен кең әлемнің бір жапырақ үзігін ғана көзіне тосқан сығырайма тере-зе. Содан басқа қаймықпай көз салары да жоқ. Кәрім екеш Кәрім де бұған жуымайды. Қобыраған шашы, қара мүйізденіп жарылып-жарылып кеткен үсті-басы – бәрі де жұртты шошытатын болса керек. Анадайдан состиып-состиып тұрғандары.

Бір күні бұл үйде жалғыз отыр еді, жүгіріп кеп Кәрім есікті ашты.

– Апа, апа... – деп айқайлай кірді.

– Немене, құлыным?

Бала жалт қарады. Бұны көріп қалт тұрып қалды. Ажар орынан көтеріле беріп еді, бала бақырып сыртқа қашты. Бұл қуып жетіп ұстай алды. Кәрім тулап бұлқынып жүр. Кенет Ажар пәлен уақыттан бері ұмыт болған ашуға мініп, Кәрімді жақтан шапалақпен тартып-тартып қалды. Сол арада үйге Жаңыл кемпір кіріп келді. «Ажар жынданып кетіпті, Кәрімді қылғындырып жатқан жерінен Жаңыл кемпір үстінен шығып, өздер айырып алыпты» деген хабар дүңк-дүңк етеді. Шақыртылмаған, қараттырмаған тәуіп пен бақсы да қалмады. Әуелі келіншектің қол-аяғын байлап апанға тастады. Артынан Аманқұл шал: «Бүйткенше өлтірсеңдерші, жұртым-ау» деп аңыраған дауысынан төбе құйқам шымырлайды», – деп босатып алып, үйінің қасындағы шошалаға салып бақты. Арпалысып бой бермей жатқан ештеңесі жоқ. Тыныш. Берген тамағыңды ішеді. Үндемейді. Сабырдың қалтасындағы баяғы бір тілім қағаз тозып бітті. Әуелі соның хабарын сұрайтындай бейшара әйелге жуымай жүрді. Сосын бір кездегі албырап тұратын жүзі үсік шалған алмадай бүрісіп қалған мүскінге мүскіркей қарады. Ешкіммен ісі жоқ енжар жанарынан күдерін үзіп, бірте-бірте тіпті маңайына баруды да қойды. Аманқұл бір күні аю атып әкелді. Жұрт бұған да мәз-мәйрам болып қалды. Дін ашпаған тек Ажар ғана. Ол сонау көгілдір тауларға қарап мелшиген күйі мізбақпай отыр. Аюда да, оның жүнді барақ терісін қызықтаған абыр-сабыр жұртта да еш ісі болмады. Ертесіне таңертең шошаладағы Ажар із-түзсіз жоқ боп шықты. Жел жақтағы кермеге іліп қойған аю терісі де ізім-қайым жоғалыпты. Арада бір апта өткен соң Аманқұл аңнан болдыртып қайтты. Екі көзі қызарып, беталды күлгін тартып, қабағы салбырап кетіпті. Кемпірінің шәйін бірер ұрттады да, төсек салдыртып, оранып жатып қалды. Көп тілге де келген жоқ. Бар айтқаны: Ажар әнеүкүнгі аюдың терісін бауырына басқан күйі баяғы үңгірдің ауызындағы қара тасты құшақтай құлапты.

Рух шырақшысы

Жомарт ИГИМАН

Әдебиет - ар, ұждан, қымбатымыз, Дүние қуып, замандас, ұсақтама. Кітап қана айнымас сырласымыз, Киелі орда мен үшін - кітапхана.

Мәнді өтеді уақытың нансаңыздар, Жүздесесің талантпен танымалы. Тапсырысты қабылдап алса

қыздар, Іздегенің көп күтпей табылады.

Іздеп тапсын, жұмысын бөле көрме, Пікірлесің, сырласың,

досың да бұл. Бойы жетпей жатқанмен сөрелерге, Өресі биік жандар осында жүр.

Өткен күнге бүгін боп жалғанасың, Қиялыңмен қиянды шарлағанда. Зердесіне қыздардың таң қаласың, Жауһарларын әлемнің талдағанда.

Әңгіме - өріс, осында жыр - алаңым, Ақық, маржан, олжам кіл лағыл

ғана. Тауып берер бұл қыздар сұрағанын, Ғалымға да, талапкер дарынға да.

Ізденіспен уақыт дөңгелейді, Кітапханашының зор еңбегі шын. Іс - шараны он ойлап, зерделейді, Ұлылардың шырағы сөнбеу үшін.

Ұлы рух шырақшысын дәріптедім, Кеңейтті деп қиял, ой - өрісімді. Үлгі тұтып шығарма кейіпкерін, Саралаймын оңым мен терісімді.

Ежелгі жыр - аңызым, мың жасадың, Ғибрат алам байырғы ғасырдан

мен. Асылдармен осында сырласамын, Абай, Мағжан, Махамбет, Қасымдармен.

Көне кітап көрсетті барымды ашып, Таптырмас сусын осы шөлдегенге. Түркі тілдес кетпей ме бауырласып, "Диван - и лұғат ат - түрік" сөйлегенде.

Сусындайсың рухани шөл қысқанда, Үміт, мақсат, осында армандарың. Жалғыздықтың дертіне шалдыққанда, Жанға шипа туынды болған дәрің.

Кейіпкермен бір тоңып, дірдектедім, Бірде ысындым кіргендей өрт ішіне. Не бір ғұламалармен тілдескенмін, Кітап тиген жан едім еншісіне.

Мектеп бардым, үйрендім қара танып, Ойын емес ой қуып, өзгергенмін. Киелі үйден кітапша ала салып, Мәңгілік достасуға сөз бергенмін.

Содан бері жүреміз ажырамай, Кітапхана өз үйім содан бері. Өз үйімде әрдайым қазынам бай, Шақырады шалғайға ғалам төрі.

Қазынаның кілтшісі таныс мұнда, Қилы - қилы қызыққа қана

алмадым. Бір кітаптан біріне ауыстым да, Ақылды шығармадан нәр алғаным.

Бұл мекеннен іздесең аз ба үлгі, Ғасырлардан жететін

мұра осында. Мен де ұрпаққа ұсынам

жазғанымды, Қыдыр қонған жер осы расында!

► Спорт

ЕСКЕ АЛУҒА АРНАЛДЫ

Жуырда Тополевка ауылында туған жеріне еңбегі сіңген, ел-жұртына сыйлы азамат Аметов Руслан Секенұлын еске алуға арналған ерлер арасында аудандық шағын футбол турнирі өтті.

Руслан Секенұлы 1971 жылы Тополевка ауылында дүниеге келген. Еңбек жолын туған жерімен тығыз байланыстырып, "Жоңғар Алатауы" мемлекеттік ұлттық табиғи паркінің Сарқан филиалы Тополевка орманшылығында орманшы қызметін атқарған. Табиғатты қорғау, орман алқаптарын сақтау бағытында еңбек етіп, туған жерінің дамуына өзіндік үлесін қосқан.

Шараның ашылу салтанатында сөз сөйлеген аудан әкімі Ғалымжан Маманбаев Руслан Секенұлының елге сіңірген еңбегіне ерекше тоқталып, спортшыларға сәттілік тілеп, жарыстың тартысты әрі жоғары деңгейде өтуіне тілектестік білдірді.

Сонымен қатар, турнирдің ашылу салтанатына Руслан Секенұлының жақындары қатысып, жарысқа қатысушыларға қолдау білдірді. Аудандық турнирге 10-нан астам команда қатысып, спортшылар өзара тартысты бәсекеде шеберліктерін көрсетті. Жарыс қорытындысы бойынша үздік нәтиже көрсеткен командалар кубоктармен және ақшалай сыйлықтармен марапатталды.

ВОЛЕЙБОЛДАН АУДАНДЫҚ ЧЕМПИОНАТ

Ағымдағы жылдың 16 тамыз күні Алмалы спорт кешенінде Қазақстан Республикасының «Спорт» күні кәсіби мерекесіне орай ерлер арасында волейболдан аудандық чемпионат өтті.

Ашылу салтанатында Сарқан аудандық ішкі саясат, мәдениет, тілдерді дамыту және спорт бөлімінің басшысы Байғужа Айнұр Серікбайқызы сөз сөйлеп,

спортшыларды төл мерекесімен құттықтады. Аталған жарысқа 6 команда қатысып, тартысты ойын көрсетті. Жеңіске жеткен командалар диплом, медаль және бағалы сыйлықтармен марапатталды.

Өз тілшіміз.

Интернетке қол жемкізу қызметтері нарығындағы бәсекелестік жағдайына талдау жүргізілуге

Қазақстан Республикасы Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігінің Жетісу облысы бойынша департаменті сымды (тіркелген) интернет қызметін көрсету нарығындағы бәсекелестіктің жай-күйіне талдау жүргізуді бастады.

Талдаудың мақсаты — бәсекелестік ортаның деңгейін бағалау, үстем немесе монополиялық жағдайға ие нарық субъектілерін анықтау, сондай-ақ бәсекелестіктің дамуына және осы нарыққа жаңа байланыс операторларының шығуына кедергі келтіретін әкімшілік, техникалық және басқа да кедергілерді анықтау мен жою.

Департамент талдау барысында байланыс операторлары мен интернет-қызметтер провайдерлерінің монополияға қарсы заңнаманы сақтауына, тіркелген интернет қызметтеріне баға белгілеу мен тарифтік саясатқа, сондай-ақ тұтынушылар мен бизнес субъектілерінің жоғары жылдамдықты телекоммуникация желілеріне тең қол жеткізуін қамтамасыз ету мәселелеріне ерекше назар аударады.

Талдау қорытындысына бойынша бұзушылықтар немесе кедергілер анықталған жағдайда, монополияға қарсы ден қоюдың тиісті шаралары қабылданатын болады.

Экологиялық акцияның мәні мен мақсаттары

Табиғат – адамзатқа берілген баға жетпес байлық. Оны қорғау, сақтау және келер ұрпаққа аманат ету – баршамыздың ортақ міндетіміз. Осы бағытта елімізде жүзеге асырылып жатқан «Таза Қазақстан» экологиялық акциясы ерекше маңызға ие. Бұл бастама тек айналаны тазарту шарасы ғана емес, экологиялық мәдениетті қалыптастыратын, қоғамды табиғатты аялауға үндейтін ауқымды қозғалыс.

"Жоңғар Алатауы" ұлттық паркінің мемлекеттік инспекторы ретінде бұл акцияның табиғатты қорғау ісіндегі рөлі өте жоғары екенін атап өткім келеді. Ұлттық парк аумағында орман, тау, өзен-көлдер мен сирек кездесетін жануарлар мен өсімдіктер мекендейді. Осындай табиғи мұраны сақтау үшін тек инспекторлардың еңбегі жеткіліксіз. Әрбір азаматтың табиғатқа жанашырлықпен қарауы аса маңызды.

«Таза Қазақстан» акциясының басты мақсаты – қоршаған ортаның тазалығын қамтамасыз ету, тұрмыстық қалдықтардың табиғатқа тигізетін зиянын азайту және халықтың экологиялық жауапкершілігін арттыру. Акция аясында сенбіліктер өткізіліп, демалыс орындары мен туристік бағыттар тазартылып, ағаш отырғызу және экологиялық ағарту жұмыстары жүргізіледі. Мұндай шаралар табиғатты қорғауға нақты үлес қосып қана қоймай, адамдардың санасында «тазалық – мәдениет пен жауапкершіліктің белгісі» деген түсінікті нығайтады.

"Жоңғар Алатауы" ұлттық паркінде туристер жиі баратын аумақтарда тазалық мәселесі ерекше назарда ұсталады. Кейбір демалушылар қалдықтарды арнайы орындарға тастамай, табиғатқа зиян келтіретін жағдайлар кездеседі. Пластик бөтелкелер, полиэтилен пакеттері мен басқа да тұрмыстық қалдықтар топырақ пен су көздерінің ластануына себеп болады. Сондықтан біз түсіндіру жұмыстарын тұрақты жүргізіп, келушілерді табиғатты таза ұстауға шақырамыз. Экологиялық акцияның тағы бір маңызды қыры – жас ұрпақты тәрбиелеу. Мектеп оқушылары мен жастар табиғатты қорғау шараларына қатысу арқылы туған жерге деген сүйіспеншілігін арттырады. Бүгін ағаш отырғызған немесе өзен жағасын тазартқан бала ертең табиғатты қорғайтын саналы азамат болып қалыптасады.

Қорытындылай келе, «Таза Қазақстан» – бір күндік науқан емес, ол – табиғатқа деген құрметті қалыптастыратын ұлттық құндылық. Жоңғар Алатауының сұлу табиғатын сақтау үшін әрқайсымыз қарапайым ережелерді ұстануымыз керек: қоқыс тастамау, өрт қауіпсіздігін сақтау, өсімдіктер мен жануарларға зиян келтірмеу. Табиғаттың тазалығы – еліміздің болашағының тазалығы. Сондықтан «Таза Қазақстан» акциясына белсенді қатысып, туған жерімізді бірге қорғайық.

Ж.СЕКЕНБАЕВ,

"Жоңғар Алатауы" МҰТП РММ Сарқан филиалының Тополёвка орманшылығының мемлекеттік инспекторы.

ОТ МАЛЕНЬКОГО ШАГА — К БОЛЬШОЙ ПОБЕДЕ

В каждом ребёнке есть свой уникальный потенциал. Иногда для окружающих маленькое достижение может показаться незначительным, однако для ребёнка с особыми потребностями это может быть настоящей победой. Самостоятельно выполнить простое задание, научиться общаться, проявить инициативу, сделать первый шаг к самостоятельности — за каждым таким результатом стоит большой труд, терпение и ежедневная поддержка.

В дневном центре для детей с инвалидностью в возрасте от 1,5 до 18 лет особое внимание уделяется всестороннему развитию и социальной адаптации каждого ребёнка. Главная задача специалистов — не просто организовать пребывание детей в центре, а создать условия, в которых каждый ребёнок сможет раскрыть свои возможности, приобрести новые навыки и почувствовать уверенность в собственных силах.

Работа строится с учётом индивидуальных особенностей, возраста и возможностей каждого ребёнка. Для одного важным результатом становится развитие навыков самообслуживания, для другого — улучшение коммуникативных способностей, а для третьего — участие в совместной деятельности со сверстниками.

Особое место занимает социально-бытовая ориентировка. Дети постепенно учатся самостоятельно выполнять повседневные действия: соблюдать личную гигиену, пользоваться столовыми приборами, поддерживать порядок, одеваться и раздеваться, выполнять простые поручения. Такие навыки помогают ребёнку становиться более

самостоятельным и уверенным.

Не менее важна социально-педагогическая работа. Через игровые занятия, творческие мероприятия, физическую активность, познавательные задания и общение со сверстниками дети учатся взаимодействовать с окружающими, выражать свои желания и эмоции, соблюдать правила поведения и работать в команде.

В работе центра важен индивидуальный подход. Специалисты наблюдают за динамикой развития каждого ребёнка, определяют достигнутые результаты и планируют дальнейшую работу. Регулярный мониторинг позволяет увидеть даже небольшие изменения и своевременно скорректировать содержание занятий.

Особую роль играет командная работа специалистов. Воспитатели, психологи, медицинские работники и другие специалисты объединяют свои усилия, чтобы помочь ребёнку максимально реализовать имеющиеся возможности. Важным звеном этой работы являются и родители, ведь только совместными усилиями можно создать непрерывную систему поддержки ребёнка.

Каждый день в центре наполнен ма-

ленькими открытиями. Кто-то впервые самостоятельно выполняет задание, кто-то начинает проявлять интерес к творчеству, кто-то делает первый шаг к общению. Для специалистов такие моменты являются самым ценным результатом их труда.

Важно помнить: развитие каждого ребёнка происходит в своём темпе. Необходимо видеть не только конечный результат, но и путь, который ребёнок проходит к нему. Именно поэтому в работе с детьми с особыми потребностями особенно важны терпение, доброжелательность, внимание и вера в возможности каждого ребёнка.

Большие победы начинаются с маленьких шагов. И задача специалистов дневного центра — быть рядом с ребёнком на каждом из этих шагов, поддерживать его стремление к самостоятельности, помогать преодолевать трудности и радоваться каждому достижению.

Пусть каждый новый навык, улыбка, самостоятельное действие и желание познавать окружающий мир становятся ещё одной ступенькой на пути к полноценной и счастливой жизни. Ведь самое главное достижение — это когда ребёнок верит в себя и понимает: «Я могу!»

Д.КАЛИЕВА,

методист КГУ «Центр дневного пребывания «Сенім».

Полиомиелит (от греч. *polios* – серый и *myelos* – спинной мозг) – это острое инфекционное заболевание, вызываемое полиовирусом.

Попадая в организм человека, вирус поражает центральную нервную систему, прежде всего клетки передних рогов спинного мозга и ядра черепных нервов в стволе головного мозга. Это приводит к развитию вялых параличей и парезов (частичной утраты двигательных функций) различных мышц.

В допрививочную эпоху заболевание было широко распространено по всему миру и приводило к сотням тысяч случаев паралича каждый год. Большинство заболевших составляли дети в возрасте до 5 лет. У взрослых патология диагностируется крайне редко. После внедрения в практику эффективных вакцин заболеваемость резко снизилась, и сейчас в большинстве стран, в том числе в России, регистрируются лишь единичные завозные случаи полиомиелита. Однако угроза новых вспышек сохраняется из-за недостаточного охвата прививками в ряде регионов мира.

Симптомы полиомиелита. Клинические проявления полиомиелита весьма вариabельны и зависят от формы заболевания. Инкубационный период (от заражения до первых симптомов) составляет от 3 до 35 дней. При наиболее частой abortивной (скрытой) форме отмечаются только общинфекционные симптомы – острое начало с повышением температуры тела до 38 °C и выше, недомогание, головная боль, небольшой кашель, заложенность носа, тошнота, жидкий стул. Эти

проявления держатся 1–3 дня и проходят самостоятельно.

Менингеальная форма полиомиелита протекает с признаками серозного менингита (воспаления оболочек головного и спинного мозга). На первый план выходят мигрень, многократная рвота, вялость, частичная утрата подвижности ног/рук, ригидность (напряжение) затылочных мышц, светобоязнь. Эта форма при адекватном лечении заканчивается полным выздоровлением.

Самая тяжелая форма – паралитическая. Именно она становится причиной инвалидизации и смерти пациентов. В начале болезни отмечаются высокая лихорадка, сильная интоксикация, менингеальные знаки. Через несколько дней появляются вялые параличи различных групп мышц. Чаще всего страдают мышцы ног (спинальный полиомиелит), реже – мышцы рук, туловища, диафрагмы (бульбарный полиомиелит).

Паралич развивается очень быстро, достигая максимума за 1–3 дня.

При поражении дыхательных мышц и дыхательного центра продолговатого мозга развивается острая дыхательная недостаточность вплоть до полной остановки дыхания. Это состояние без своевременной медицинской помощи несовместимо с жизнью. При бульбарной форме

также нарушается глотание, речь, могут возникать кардиальные расстройства.

Причины детского полиомиелита. Единственной причиной детского полиомиелита является проникновение в организм полиовируса. Это РНК-содержащий вирус из семейства пикорнавирусов, имеющий три серотипа. Резервуаром и источником инфекции служат только человек – больной или вирусоноситель. Вирус весьма устойчив во внешней среде, долго сохраняется в воде и почве.

Пути передачи полиовируса – воздушно-капельный (при кашле, чихании) и фекально-оральный (через грязные руки, воду, пищу). Факторами, повышающими риск инфицирования и тяжелого течения болезни, являются: отсутствие прививок против полиомиелита; ослабленный иммунитет, в том числе у недоношенных детей; нарушение питания, недостаток белка и витаминов; плохие санитарно-гигиенические условия (скученность, антисанитария); хронические болезни, особенно ЖКТ и эндокринной системы.

Осложнения полиомиелита. Самым опасным осложнением паралитической формы полиомиелита считается дыхательная недостаточность вплоть до полной остановки дыхания. Это происходит при обширном поражении спинного мозга

с параличом диафрагмы и межреберных мышц или при вовлечении бульбарных центров дыхания. Без проведения длительной ИВЛ (искусственной вентиляции легких) пациенты с таким осложнением погибают.

Профилактика. На сегодняшний день единственным надежным способом защиты детей от полиомиелита является своевременная вакцинация. Современные вакцины высокоэффективны и безопасны. Они создают стойкий иммунитет и защищают привитых в 90–95 % случаев.

В нашей стране прививки против инфекции входят в Национальный календарь профилактических прививок и проводятся бесплатно всем детям в соответствии с утвержденной схемой. Используются два типа вакцин – живая оральная (ОПВ) в виде капель для приема внутрь и инактивированная (ИПВ) в виде инъекций.

Кроме иммунизации, для профилактики полиомиелита важно соблюдать правила личной гигиены (мыть руки перед едой, после посещения туалета и общения с животными), тщательно мыть овощи и фрукты, пить только кипяченую или бутилированную воду. При возникновении случая полиомиелита необходимо изолировать заболевшего и провести дезинфекцию помещения. Контактные лица подлежат медицинскому наблюдению.

А. ЖАРТЫБАЕВА,
главный специалист УСЭК
по Саркандскому району.

ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖИНАҚТАРЫН ТҰРАҚТЫ ТҮРДЕ ҚАЛЫПТАСТЫРАТЫН ҚАЗАҚСТАНДЫҚТАРДЫҢ САНЫ АРТЫП КЕЛЕДІ

Қазақстанда азаматтардың лайықты зейнетақымен қамсыздандыруға қатысты саналы көзқарасы жыл санап дамып келеді. Бұл үрдіс басқа елдерде әлдеқашан қалыптасқан тәжірибе. Зейнетақы жинақтарын өзінің қартайған кездегі әл-ауқат деңгейіне тікелей әсер ететін ұзақ мерзімді қаржылық капиталы ретінде қабылдайтын азаматтар саны көбеюде. Бұған зейнетақы жинақтары көлемінің серпінді өсуі, халықты жинақтаушы зейнетақы жүйесімен (ЖЗЖ) қамту ауқымының кеңеюі, зейнетақы жарналарын тұрақты төлейтін азаматтар санының артуы дәлел.

Зейнетақы шоттары мен ондағы жинақтардың өсуі

2026 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша қазақстандықтардың БЖЗҚ-дағы зейнетақы жинақтары 28,09 трлн теңгеге жетіп, бір жыл ішінде 4,08 трлн теңгеге немесе 17,0%-ға өсті.

ЖЗЖ дамуының негізгі көрсеткіштерінің бірі – зейнетақы шоттары санының тұрақты өсуі. 2026 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ-да 18,78 млн зейнетақы шоты ашылған. Бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 1,11 млн немесе 6,3%-ға көп. Олардың ішінде салымшылардың (алушылардың) 12,80 млн жеке зейнетақы шоты бар. Оның ішінде 11,36 млн шот – міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ), 786,27 мың шот – міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ), 462,40 мың шот – ерікті зейнетақы жарналары (ЕЗЖ) бойынша ашылған. Бұдан бөлек, БЖЗҚ-да жұмыс берушінің міндетті зейнетақы жарналары (ЖМЗЖ) бойынша келіп түскен мәліметтер есепке алынатын 5,97 млн шартты зейнетақы шоты ашылған. Шоттар мен жинақтар туралы барлық ақпарат ашық әрі азаматтарға тәулік бойы, аптасына 7 күн қолжетімді. Оны БЖЗҚ-ның сайтындағы немесе мобильді қосымшасындағы жеке үзінді көшірмеден, сондай-ақ БЖЗҚ-ның өңірлік бөлімшелерінен алуға болады.

Халықтың зейнетақы жарналарын төлеу белсенділігін қалай бағалаған жөн?

Азаматтардың зейнетақы жарналарын төлеу белсенділігін бағалау кезінде бірқатар маңызды жайттарды ескеру қажет. МЗЖ есепке алынатын шоттардың жалпы санына (11,36 млн) объективті себептерге байланысты жарналар түспейтін шоттар да кіреді. Оларға

азаматтардың мынадай санаттары жатады: зейнет жасына жетіп, зейнетақы төлемдерін алып жүрген және еңбек қызметін әрі қарай жалғастырып, табысы болған жағдайда да зейнетақы жарналарын төлеуден босатылған зейнеткерлер; мерзімсіз уақытқа бірінші және екінші топтағы мүгедектігі белгіленген адамдар; 2016 жылдан бастап толық мемлекеттік зейнетақымен қамсыздандыруға көшірілген әскери қызметшілер; елден тыс жерлерге тұрақты тұруға көшіп кеткен, бірақ зейнетақы жинақтарын алуға жүгінбеген салымшылар; қайтыс болған, ал мұрагерлері зейнетақы жинақтарына мұрагерлік рәсімін әлі ресімдемеген салымшылар; Қазақстан заңнамасына сәйкес шоттарына зейнетақы жарналары түспеуі тиіс салымшылардың (алушылардың) басқа да санаттары.

Сонымен қатар, әр адамның өмірінде зейнетақы жарналарын төлеуі тиіс табысы болмайтын объективті жағдайлар кездеседі. Оларға мыналар жатады: оқу орындарында білім алу; әскери қызмет өткеру; балаға және туыстарына күтім жасау; жұмыс іздеу және жұмыс ауыстыру кезеңдері; шетелде жұмыс істеу; жұмыстың маусымдық сипатына байланысты үзілістер; күнтізбелік жыл ішінде табысы тұрақты түрде түспейтін жұмысты атқару; ұзақ уақыт емделуге және оңалтуға байланысты кезеңдер.

Сондықтан халықаралық тәжірибеде халықтың жинақтаушы зейнетақы жүйесіне тартылуын бағалаудың жалпыға бірдей қабылданған әрі неғұрлым объективті көрсеткіштері ретінде табыс алатын азаматтардың саны және сәйкесінше жыл ішінде кемінде бір жарна түскен белсенді жеке зейнетақы шоттарының саны қарастырылады. Тек 2026 жылдың бірінші жартыжылдығында мұндай шоттардың саны 7,20 млн-нан 7,34 млн-ға дейін, яғни 150,3 мың шотқа артты. Сәйкесінше, бұл шоттардағы зейнетақы жинақтарының көлемі де өсті. 2026 жылдың бірінші жартыжылдығында олардың көлемі 20,95 трлн теңгеден 22,24 трлн теңгеге дейін, яғни шамамен 1,29 трлн теңгеге немесе 6,2%-ға ұлғайды.

Белсенді шоттардың негізгі бөлігі тұрақты еңбек қызметін жүзеге асыратын және МЗЖ-ны жүйелі түрде төлейтін азаматтарға тиесілі. Олардың саны алты ай ішінде 6,77 млн-нан 6,93 млн-ға дейін өсті, ал осы шоттардағы жинақтар 20,10 трлн теңгеден 21,07 трлн теңгеге дейін ұлғайды.

Зейнетақы жарналарын төлеудің тұрақтылығы мен толықтығы

ЖЗЖ-ға қатысу ұзақтығынан бөлек, жеткілікті зейнетақы жинақтарын қалыптастырудың маңызды фактор-ларының бірі – жарналарды тұрақты әрі толық көлемде төлеу.

Қазақстанда бір жыл ішіндегі МЗЖ төлеудің орташа тұрақтылық көрсеткіші біртіндеп өсіп келеді:

- жалдамалы қызметкерлер арасында бұл көрсеткіш 2024 жылғы 8,95 жарнадан 2025 жылы 8,98 жарнаға дейін өсті;

- өзін-өзі жұмыспен қамтығандар арасында 7,36-дан 7,53 жарнаға дейін артты. Бұл ретте 2025 жылы жалдамалы қызметкерлердің 80%-ы және өзін-өзі жұмыспен қамтығандардың 64%-ы зейнетақы жарналарын жылына 6-дан 12 ретке дейін аударған.

2025 жылы жарналардың орташа мөлшері жалдамалы қызметкерлер арасында 43 661 теңгені құрады. Бұл республика бойынша орташа жалақы деңгейіндегі табыстан төленетін жарна мөлшерімен үйлеседі. Өзін-өзі жұмыспен қамтығандар арасында бұл көрсеткіш 23 225 теңге болды, бұл ең төменгі жалақыдан жоғары, алайда медиандық жалақыдан төмен табыстан төленетін жарнаны көрсетеді.

Ұзақ мерзімді динамика да халықты ЖЗЖ-мен қамту деңгейінің және МЗЖ төлеу тәртібінің біртіндеп жақсарып келе жатқанын көрсетеді. Егер 2015 жылы МЗЖ есепке алынатын белсенді шоттардың саны 6,07 млн болса, 2025 жылы олардың саны 7,20 млн-нан асты. Жарналарды жылына 6-дан 12 ретке дейін төлейтін азаматтардың үлесі 2015 жылғы 71%-дан 2025 жылы 78%-ға дейін өсті. Тиісінше, жарналарды жүйелі түрде емес, яғни жылына 1-ден 5 ретке дейін аударатын азаматтардың үлесі 29%-дан 22%-ға дейін төмендеді.

Зейнетақы жарналарының салымшылар табысының деңгейіне тәуелділігі

Салымшылардың табыс деңгейіне қарай МЗЖ есепке алынатын белсенді жеке шоттардың құрылымында да оң өзгерістер байқалады. 2025 жылдың қорытындысы бойынша (2026 жылғы 1 қаңтардағы жағдай) ең төменгі жалақыдан (ЕТЖ) төмен табыстан жарна төленетін шоттардың үлесі 12%-дан 9%-ға дейін қысқарды. Мұндай шоттардың саны 838,3 мыңнан 652,4 мыңға дейін, яғни 22,2%-ға азайды. Олардың қатарына жұмыс күні

толық емес немесе ауысымдық жұмыспен қамтылған салымшылар жатады.

Сонымен бірге жоғары мөлшердегі табыстан жарна түсетін шоттардың да саны артты. 2025 жылдың қорытындысы бойынша медиандық жалақыдан орташа айлық жалақыға дейінгі аралықтағы табысы бар белсенді шоттардың үлесі 44%-дан (2025 жылғы 1 қаңтардағы) 45%-ға (2026 жылғы 1 қаңтарда) дейін өсті. Ал мұндай белсенді шоттардың саны 3,17 млн-нан 3,28 млн-ға дейін артты.

Бұл динамика ресми жұмыспен қамту және табыстың өсуін ғана емес, азаматтардың өз табыстарынан жарналарды ашық әрі толық көлемде төлеу арқылы қалыптастыруға ұмтылысын да көрсетеді.

2025 жылдың қорытындысы бойынша жалдамалы қызметкерлердің жүйемен қамтылу деңгейі 91%-ға жетті. Бұл олардың толық дерлік қамтылғанын және зейнетақы жинақтарын қалыптастырудағы белсенділіктерін көрсетеді.

Өзін-өзі жұмыспен қамтығандар арасында қамту деңгейі төменірек. Осыған байланысты халықаралық оң тәжірибені ескере отырып, оларды зейнетақы жүйесіне тарту бойынша кешенді шараларды іске асыру қажет. Бұл аса маңызды, өйткені базалық зейнетақы мөлшері де еңбек өтіліне байланысты. Ал еңбек өтілі БЖЗҚ-ға МЗЖ-ның ай сайын түсуі негізінде айқындалады.

Осылайша, қазіргі жағдайда зейнетақы жинақтарын қалыптастыру зейнеткерлікке шыққаннан кейінгі табысты қамтамасыз ету тетігі ғана емес, сонымен қатар қоғамның қаржылық мәдениеті мен азаматтардың қаржылық дербестігінің маңызды элементіне айналып келеді.

Азаматтар өз шоттарының жай-күйін үнемі бақылап, БЖЗҚ-ның электрондық сервистерін пайдаланады, инвестициялық кірісті қадағалап, зейнетақы активтерін басқару мүмкіндіктерін зерделейді. Азаматтардың өз жинақтарын қалыптастыруға қатысуы, жарналарды тұрақты түрде төлеуі және жинақтарды басқаруға қызығушылық танытуы Қазақстанда ұзақ мерзімді қаржылық жоспарлау мәдениетінің біртіндеп қалыптасып келе жатқанын көрсетеді. Бұл ретте болашақтағы әлауқат үшін жауапкершілік мемлекет, жұмыс берушілер және азаматтардың өздері үшін ортақ міндетке айналуға.

«БЖЗҚ» АҚ баспасөз орталығы.

Талдықорғанда Шекара қызметінің әкімшілік кешеніне уақыт капсуласы салынды

ҚР ҰҚК Шекара қызметінің құрылған күні – кәсіби мерекесі қарсаңында, Талдықорған қаласында Жетісу облысының әкімі Бейбіт Исабаевтың қатысуымен ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаментінің әкімшілік кешені құрылысының іргетасына уақыт капсуласын салу рәсімі өтті. Жобаға сәйкес абаттандыру жұмыстарын қоса алғанда, нысанды 2028 жылдың ортасында аяқтау жоспарланып отыр.

ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаменті.

Өлкенің өткені мен бүгіні - музей тағылымы

Музей – халықтың өткенін бүгінмен сабақтастыратын, тарихи жадыны сақтап, ұрпаққа аманат ететін қасиетті орын. Әрбір музейдің төрінде тұрған көне жәдігердің өзіндік тарихы бар. Ол бізге ата-бабаларымыздың тұрмыс-тіршілігін, салт-дәстүрін, мәдениеті мен ел басынан өткерген тарихи кезеңдерді танытады. Сондықтан музейді өткеннің үнін жеткізетін рухани қазына деуге болады.

Туған өлкенің тарихын білу – әр азаматтың парызы. Өйткені ел тарихы тек оқулықтардағы деректермен шектелмейді. Оның айғағы – туған жеріміздегі тарихи ескерткіштер, археологиялық жәдігерлер, көне тұрмыстық бұйымдар, фотосуреттер мен құжаттар. Осындай құндылықтар музей қорында жинақталып, кейінгі ұрпаққа жеткізіледі. Музейге барған адам тарихты тек оқып қана қоймай, оны көзбен көріп, сезіне алады. Көне бұйымдар арқылы ата-бабаларымыздың қандай құралдарды пайдаланғанын, ұлттық киімдердің ерекшелігін, қолөнердің дамуын аңғаруға болады. Ал тарихи құжаттар мен фотосуреттер белгілі бір кезеңнің шежіресін көз алдымызға әкеледі. Бұл – жас ұрпақтың бойында туған жерге деген сүйіспеншілікті қалыптастырудың тиімді жолы. Бүгінгі таңда музейлердің қызметі де заман талабына сай өзгеріп келеді. Заманауи технологиялар, цифрлық мұрағаттар, интерактивті көрмелер келушілердің қызығушылығын арттырып отыр. Дегенмен оның басты мақсаты өзгерген жоқ. Ол – тарихи мұраны сақтау, зерттеу және насихаттау.

Өлкенің өткені мен бүгінін байланыстыратын музей жас ұрпақты отансүйгіштікке, ел тарихын құрметтеуге тәрбиелейді. Өткенін білген ұрпақ бүгінін бағалап, болашағын нық құра алады. Сондықтан музейге бару – жай ғана экскурсия емес, бұл тарихтан тағылым алу, ата-баба аманатын түсіну және туған жердің қадірін сезіну.

Музей – халықтың жады. Ал халықтың жадын сақтау – баршамызға ортақ міндет. Тарихымызды танып, мәдени мұрамызды құрметтеп, оны келешек ұрпаққа аман жеткізу арқылы біз туған өлкеміздің рухани байлығын сақтай аламыз.

М.КАРИБЖАН,

Сарқан ауданының тарихы музейінің меңгерушісі.

Мектеп рюкзактарын қалай таңдауға болады?

Жаңа оқу жылына арналған негізгі сатып алу-мектеп рюкзактары. Ол әр түрлі ауа-райына төзімді және қажет нәрсенің бәрін сақтау үшін оны мұқият таңдау керек.

Мектептегі рюкзактар мен сөмкелер қандай? Мектеп сөмкелері әр түрлі болады:

1. Сөмке – қатты денесі және қатты арқасы бар. Артқы жағында ұстау үшін иық белдіктері қолданылады. Қатты жақтаудың арқасында рюкзак арқаңызды тік ұстауға көмектеседі, бұл бастауыш мектеп жасында ерекше маңызға ие. Сондықтан мұндай модельдер бастауыш мектепке ұсынылады.

2. Рюкзак-иық белдіктері бар қатты корпус жоқ. Қатты жақтаудың болмауына байланысты 5-ші сыныпқа дейін емес, ересек балаларға ұсынылады.

3. Портфолио-артқы жағы қатты, бірақ иық белдіктері жоқ. Оның орнына-тасымалдау тұтқасы. Бұл опция 9-11 сыныптарға жарамды.

4. Сөмке-бұл қатты және жұмсақ денелі болуы мүмкін әмбебап нұсқа. Тасымалдау үшін белдіктерді де, тұтқаны да қолдануға болады.

Көбінесе ата-аналар рюкзактарды немесе сөмкелерді әмбебаптығына, ыңғайлылығына және арқадағы салмақтың ыңғайлы таралуына байланысты сатып алады. Ең бастысы-қатты немесе жұмсақ денені таңдау керек. Бірінші жағдайда ішіндегі заттарды іздеу ыңғайлы. Қазір нарықта көптеген рюкзактар бар, қателесу және серуендеу немесе спорт үлгісін таңдау қаупі бар. Бұған жол бермеу үшін сізге дұрыс модельді қалай таңдауға болатынын және қандай критерийлерге назар аудару керектігін айтамыз.

Мектеп рюкзактарының өлшемдері

Мектеп рюкзактарының сипаттамаларын зерттегенде, ең алдымен өлшемге назар аударыңыз. Ол баланың өсуіне және оның құрылымына сәйкес келуі керек, со-

нымен қатар барлық қажетті заттарды орналастыруы керек.

Рюкзактың өлшемі дұрыс, егер үстіңгі жағы иық деңгейіне сәйкес келсе, ені баланың арқасынан үлкен емес, ал төменгі бөлігі бел деңгейінде. Бұл ең жақсы нұсқа, бірақ оны табу әрдайым мүмкін емес, әсіресе қысқа бойлы бастауыш сынып оқушыларына қатысты.

Мектеп рюкзактарының салмағы

Бұл параметр маңызды, себебі ол баланың денсаулығына тікелей әсер етеді. Мектеп сөмкесі неғұрлым жеңіл болса, соғұрлым жақсы деп саналады. Бірақ бірінші сынып оқушысы үшін салмағы бір килограммға жуық, салмағы 0,5 кг жұмсақ сөмкеге қарағанда ыңғайлы және қауіпсіз сапалы арқасы бар сөмке, "Білім беру объектілеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 5 тамыздағы № ҚР ДСМ-76 бұйрығына сәйкес балансты сақтау маңызды, яғни 1-3 сынып оқушысына арналған жиынтық 1,5-2 кг аспауы керек. Ал 4 - 5 сынып оқушылары үшін- 2,0-2,5 кг; 6-7 сынып-3,0-3,5 кг. Тіпті жоғары сыныптарда да оқулықтары бар сөмкенің салмағы 4-4,5 кг аспауы керек.

Эргономика

Мектепке арналған сөмкені сатып алу кезіндегі қасиеттер критерийлеріне мыналар кіреді: заттарды сақтаудың ойластырылған жүйесі; ішкі кеңістікке ыңғайлы қол жетімділік; планшетті, смартфонды, құжаттарды және тіпті көзілдірікті қауіпсіз кию мүмкіндігі; қалталары жеткілікті ұйымдастырушы.

Мұның бәрі және басқа да пайдалы нәрселер рюкзактың қаншалықты эргономикалық екенін, яғни оның қаншалықты ыңғайлы және тиімді екенін анықтайды. Сондықтан, балалар рюкзактарын таңдағанда, оны мұқият тексеріп, бөлімдердің санына, жеке бөлшектерге назар аудару керек. Сатып алудан бұрын

қанша дәптер мен оқулықтар сыйатынын елестетіп көріңіз, кеңсе керек-жарақтары мен қосымша сыртқы қалталардың бар-жоғын тексеріңіз, баланың ішкі кеңістікте жүруіне қаншалықты ыңғайлы болатынын, ыңғайсыз дизайннан бірдеңе жоғалту қаупі бар-жоғын тексеріңіз. Идеал нұсқа-оқулықтары бар сөмкені таңдауға бару. Оларды "киіп көруге" болады, олардың рюкзактарға сәйкес келетініне көз жеткізіп, қанша бос орын қалатынын көруге болады.

Тозуға төзімділік

Рюкзак-күнделікті қолданылатын зат. Бұл балалар өнімі екенін ұмытпаңыз, сондықтан оны өте мұқият өңдеу екіталай. Тиісінше, тозуға төзімділік мектеп сөмкесін таңдаудағы маңызды критерий болып табылады және сіз материал мен жабдықтың сапасына ерекше назар аударуыңыз керек.

Жырытуға және механикалық тозуға төзімді тығыз матадан жасалған модельдерді таңдаңыз. Егер сөмке ашық түсті болса, матаның күнге күйіп кетпеуі үшін ультракүлгін сәулелерден қорғаныс бар-жоғын тексеріңіз. Мұндай бөлшектерге назар аудару бірнеше ай сайын жаңа сөмке сатып алу қаупін азайтады.

Суға төзімділік

Баланы кез-келген ауа-райында сабырлы түрде мектепке жіберу үшін және мазмұны ылғалданады деп алаңдамау үшін суға төзімді модельдерді таңдаңыз. Мұндай

рюкзактар су өткізбейтін сіңдірумен өңделеді, сондықтан олар ішкі кеңістікті жаңбырда немесе қарда да, кездейсоқ төгілген сұйықтық жағдайында да қорғайды.

Артқы жағы

Маңызды элементтердің бірі-қалың жастықтары бар тығыз негіз болып табылатын ортопедиялық арқа. Бұл бастауыш сынып оқушылары үшін ең жақсы нұсқа.

Тексеру маңызды: артқы жағы өз салмағымен бүгілмейтін тұрақты пішінге ие болды; сөмкенің мазмұны арқаға тірелмеген.

Егер осы критерийлер орындалса, онда артқы жағының пішіні мен дизайны маңызды емес. Егер біз егде жастағы балалар туралы айтатын болсақ, онда артқы жағы қатты модельдерге артықшылық беру керек, әсіресе егер бала көптеген оқулықтар киетін болса — сондықтан өткір бұрыштар сіздің арқаңызға тиіп кетпейді.

Дұрыс таңдалған мектеп рюкзактары балаға заттарды сақтауды ұйымдастыруға көмектеседі және баланың омыртқасына зиян тигізбейді. Таңдау кезінде дизайнды ескеріп, оқушымен кеңесуді ұмытпаңыз - өйткені оған күн сайын сөмке кию керек, оны қуана-қуана жасау маңызды.

Р.ОРЫНБЕКОВА,

Сарқан аудандық СЭББ жетекші маманы.

«Жанұя» отбасын қолдау және белсенді ұзақ өмір сүру орталығы тұрғындарға жан-жақты көмек көрсетіп, әлеуметтік мәселелерін шешуге бағытталған маңызды жұмыстар атқарып келеді. Орталықтың басты мақсаты – азаматтарға қолдау көрсету, олардың өмір сапасын жақсарту және қоғамға белсенді араласуына мүмкіндік жасау.

Жуырда орталық мамандары құжат мәселесіне байланысты қиындыққа тап болған азаматтарға көмек көрсетті. Атап айтқанда, жеке куәлігі жоқ азаматтарға қажетті құжаттарын рәсімдеуге жәрдем беріп, жеке куәлік алуына жағдай жасалды. Бұл – қарапайым ғана құжат мәселесі болып көрінгенімен, азаматтың қоғамдағы құқықтарын толық пайдаланып, түрлі

Қамқорлық пен қолдау – қоғамның ортақ міндеті

мемлекеттік және әлеуметтік қызметтерді алуына үлкен мүмкіндік береді. Құжаттарын рәсімдеу барысында азаматтарға қажетті кеңестер беріліп, тиісті мекемелерге жүгінуіне қолдау көрсетілді. Нәтижесінде азаматтар өздерінің жеке куәліктерін алып, күнделікті өмірге қажетті көптеген қызметтерді еркін пайдалануға мүмкіндік алды. Осындай игі жұмыстар орталық қызметкерлерінің халыққа деген жанашырлығы мен жауапкершілігін көрсетеді. Әр азаматтың мәселесіне бейжай қарамай, нақты көмек көрсету – әлеуметтік қолдаудың маңызды бағыты. «Жанұя отбасын қолдау және белсенді ұзақ өмір сүру орталығы» алдағы уақытта да тұрғындарға қолдау көрсетіп, олардың әлеуметтік мәселелерін шешуге өз үлесін қоса береді. Себебі әрбір азаматтың құқығы қорғалып, қажетті көмекті уақытында алуы – қоғамның тұрақты дамуының маңызды кепілі.

«Жанұя» отбасын қолдау және белсенді ұзақ өмір сүру орталығы.

ФИЗИКА САБАҒЫНДА ОҚУШЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУТУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Қазіргі білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқушыға дайын білім беріп қана қоймай, алған білімін күнделікті өмірде тиімді қолдана алатын, өз ойын дәлелдей білетін, мәселені талдап, шешім қабылдай алатын тұлға қалыптастыру. Осы тұрғыдан алғанда физика пәнінің мүмкіндігі мол. Себебі физика – табиғат құбылыстарын түсіндіретін ғылым ғана емес, қоршаған ортамыздағы көптеген үдерістердің ғылыми негізін ашатын пән.

Физика сабағында оқушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру үшін теориялық білімді өмірлік жағдаяттармен байланыстырудың маңызы зор. Мысалы, «Қысым» тақырыбын өткен кезде оқушыларға «Неліктен шаңғының ауданы үлкен болады?», «Неліктен өткір пышақ жақсы кеседі?», «Неліктен ауыр жүк көліктерінің дөңгелектері бірнешеу болады?» деген сұрақтар қойылады. Мұндай тапсырмалар оқушыны формуланы жаттауға емес, физикалық заңдылықты түсініп, оны өмірмен байланыстыруға жетелейді.

Сабақ барысында зерттеушілік тапсырмаларды қолдану да оқушы белсенділігін арттырады. Мысалы, механикалық қозғалысты оқыту кезінде оқушыларға мектеп дәлізіндегі немесе спорт алаңындағы қозғалысты бақылап, жүрген жолын, уақытын анықтап, орташа жылдамдықты есептеуге тапсырма беруге болады. Нәтижесінде оқушы физикалық шамаларды тек оқулықтағы мысалдан емес, нақты өмірлік жағдайдан көреді.

Физика пәнін оқытуда тәжірибелік жұмыстардың орны ерекше. Кез келген физикалық заңдылықты мүмкіндігінше тәжірибе арқылы көрсету оқушының пәнге қызығушылығын арттырады. Қарапайым тұрмыстық заттардың көмегімен де көптеген тәжірибелер ұйымдастыруға болады. Мысалы, стақан, су, қағаз немесе шар арқылы қысым, инерция, Архимед күші сияқты құбылыстарды түсіндіруге мүмкіндік бар.

Заманауи сабақта цифрлық технологияларды тиімді пайдалану да маңызды. Виртуалды зертханалар, интерактивті модельдер мен симуляциялар оқушыға көзге көрінбейтін физикалық үдерістерді елестетуге көмектеседі. Әсіресе атомдық және молекулалық физика, электр және магнит өрісі, толқындық құбылыстар сияқты тақырыптарды визуализациялау оқушының түсіну деңгейін арттырады.

Сонымен қатар физика сабағында проблемалық оқыту әдісін қолдану тиімді нәтиже береді. Сабақтың басында оқушының қызығушылығын оята-тын проблемалық сұрақ ұсынылады. Мысалы: «Неліктен мұз суға батпайды?», «Неліктен ғарышкерлер салмақсыздық күйінде болады?», «Неліктен найзағай жарқылынан кейін күн күркірейді?» деген сұрақтар оқушыны ойлануға жетелейді. Оқушы өз болжамын ұсынады, тәжірибе жасайды, ақпаратты талдайды және қорытынды шығарады.

Физикадағы есептерді шығаруда да өмірмен байланысты тапсырмалардың маңызы жоғары. Мысалы, автомобильдің қозғалысына, электр энергиясын тұтынуға, үйді жылытуға, судың температурасын өзгертуге немесе қауіпсіздікке байланысты есептер оқушының пәнге деген көзқарасын өзгертеді. Мұндай тапсырмалар арқылы оқушы физиканың күнделікті өмірмен тығыз байланысты екенін түсінеді.

Оқушының функционалдық сауаттылығын дамытуда топтық және жұптық жұмыстардың да орны ерекше. Топпен жұмыс жасау кезінде оқушылар өзара пікір алмасып, бір-бірінің шешімін талдайды, дәлел келтіреді. Мұғалім бұл үдерісте білім беруші ғана емес, оқушының ізденісіне бағыт беруші рөлін атқарады.

Менің педагогикалық тәжірибемдегі негізгі ұстанымдардың бірі – «Физиканы жаттатудан бұрын, оны түсіндіру және сезіндіру қажет» деген қағида. Егер оқушы физикалық заңдылықты өз тәжірибесімен байланыстыра алса, оның алған білімі ұзақ уақыт есте сақталады.

Қорытындылай келе, физика сабағында функционалдық сауаттылықты қалыптастыру үшін теория мен практиканы ұштастыру, өмірлік жағдаяттарды пайдалану, зерттеушілік және проблемалық тапсырмаларды енгізу, тәжірибелік жұмыстар мен цифрлық технологияларды тиімді қолдану қажет. Осындай әдістер оқушының пәнге қызығушылығын арттырып қана қоймай, оның сыни ойлау, талдау, зерттеу және шешім қабылдау дағдыларын қалыптастырады.

Физика – формулалар жиынтығы емес. Физика – қоршаған әлемді түсінудің тілі. Сондықтан әрбір сабақта оқушыға «Бұл білімді өмірде қай жерде қолдана аламын?» деген сұраққа жауап табуға мүмкіндік беру – қазіргі физика мұғалімінің маңызды міндеттерінің бірі.

М.СҰЛТАНБАЕВА,

М.Маметова атындағы орта мектептің физика пәні мұғалімі.

•101 ескертеді

Тұрмыстық газды пайдалану кезінде өрт қауіпсіздік ережелерін сақтаңыздар

Газ баллондарын және газ құрал- жабдықтарын осы өнімді сатуға сертификаттары бар мамандандырылған ұйымдардан ғана сатып алу керек. Өйткені жұмыс істейтін газ қондырғыларын қауіпсіз пайдалану және оларды тиісті жағдайда ұстау үшін жауапкершілік олардың иелеріне жүктеледі.

Газ ауамен қосылғанда жарылатынын және өртке қауіпті екендігін ұмытпаңыздар! Қосынды тұтануының көздері ашық от, электр құралдарын қосқан және өшірген кезде туындайтын электр ұшқыны болуы мүмкін. Улануды болдырмау үшін газды жақпас бұрын тарту күшін тексеру қажет, газ қондырғыларын қосқаннан кейін және олардың жұмыс істеуі кезінде желдеткіш каналдардың дұрыстығын қадағалау, әрдайым бөлмені әсіресе ұйықтар алдында желдету керек.

Тұрмыста газды пайдаланған кезде:

Газ құбырларына жіп байлауға (осылай істеген жағдайда бұрандалы біріктірулердің тығыздығы бұзылады, газдың шығып кетуі мүмкін);

жанып тұрған плита үстінде киім-кешек және шаш кептіруге; Газ құралдарын, баллондарды, арматураны өз бетімен қайта орнатуға және жөндеуге;

жұмыс істеп тұрған газ құралдарын қараусыз қалдыруға; Газ құралдарын мектепке дейінгі жастағы балалар және оларды қауіпсіз пайдаланудың ережелерін білмейтін тұлғаларға жол беруге;

Газдың шығып кетуін анықтау үшін ашық отты пайдалануға (ол үшін тек сабынды эмульсия ғана қолданылады);

Қысым реттеуішін нығыздауыш сақинасынсыз немесе төсемсіз орнатуға;

Жұмыс істейтін плита маңында тез жанғыш материалдар мен сұйықтықтарды орналастыруға; Ұйықтау және демалу үшін газ құралдары орналастырылған бөлмелерді пайдалануға;

Бөлмені жылыту үшін газды және газ плиталарын пайдалануға;

Ұшқын туындататын құрал-саймандар көмегімен газ арматурасының бөлшектерін біріктіруге тыйым салынады.

Ө.ҚАБДЕШОВ,

Сарқан ауданы Төтенше жағдайлар бөлімінің аға инженері, азаматтық қорғау аға лейтенанты.

Мұржаның қауіпсіздігі

Неліктен түтін мұржасы күйеден бітеліп қалады?

Күйенің пайда болуы табиғи процесс, бірақ ластану дәрежесіне және оның жылдамдығына әсер ететін бірқатар факторлар бар:

Сапасыз отынды пайдалану. Шикі, ластанған отын күйе мөлшерін арттырады, қылқан жапырақты отыннан шыққан күйе жабысқақ, коррозиялық және шайырлардың болуына байланысты нашар тазаланады; қоқысты жағу (иә, кейбіреулер пеште пластикалық бөтелкелерді және пакеттерді жағып үлгереді); түтін мұржасын төсеу технологиясын бұзу, өту қиын жерлері немесе тек тар құбырлары; төмен температураға төзімді түтін мұржасы жасалған сапасыз материал.

Мұржаның ластанбауы үшін не істеу керек?

Ластанудың алдын алу үшін және мұржаны күту аясында профилактикалық құралдарды қолданған жөн – бұл химиялық құрамдар (өнеркәсіп түрлі құралдар шығарады) және халықтық әдістер (тас тұзы, картоп қабығы, көктерек немесе қайың отыны).

Тазалау кезіндегі қауіпсіздік техникасы: Барлық әдістер міндетті түрде қауіпсіздік ережелерін сақтауды талап етеді!

Механикалық тазалау: шатырдағы барлық жұмыстар тек сақтанумен жүзеге асырылады; жаңбыр, қатты жел, мұзды шатыр болған кезде мұржаны тазаламаңыз – құлап кету қаупі жоғары.

М.САРКУЛОВ,

Сарқан ауданы Төтенше жағдайлар бөлімінің инженері, азаматтық қорғау лейтенанты.

Алғыс айтамын...

Мен, Сарқан қаласының тұрғыны Нұрғайша Қанапияқызы Айғаным, 87 жаста-мын. Тамыздың 7-сінде денсаулығым сыр беріп, қатты сырқаттанып Сарқан аудандық ауруханасының емхана бөліміне қаралуға келдім. Емделу барысында ерекше қамқорлық танытып, өз міндеттерін адал атқарған медицина қызметкерлері акушер-гинеколог Ләйлә Бақытжанқызына, Наталья Михайловнаға, акушерка Ақмарал қызыма, физиокабинет бөлімшесінің медбикелері Күләй Қалимолдақызына, Бақыт Кулекенқызына және менің тез емделіп шығуыма себебші боп, ем тағайындаған невропатолог дәрігер Беделхан Жанар Нүсіпханқызына, есту қабілетімді қалпына келтірген Турганова Мөлдір Мұхтарханқызына, медбике Динаға шын жүректен алғысымды білдеремін.

Өсіресе күндізгі бөлім медбикесі Лайла Калиханқызына алғысым шексіз. Бір күнде бұл бөлімшеден 75 науқас ем алып жүрдік, оның бізге деген мейірімді қарым-қатынасы, кәсіби шеберлігі мен жанашырлығы, әр науқаспен тіл табысуы емделу жолын жеңілдетіп, тез сауығып кетуіме ықпал етті. Барша емхана ұжымына зор денсаулық, қажымас қайрат, кәсіби табыс пен отбасыларыңызға амандық тілеймін. Еңбектеріңіз әрдайым еленіп, ел игілігі жолындағы қызметтеріңізге толағай жетістіктер серік болсын!

Ізгі тілекпен: Нұрғайша Қанапияқызы Айғаным.

Шын жүректен алғысым

Қызым Шахназ 5 жаста. «Р» дыбысын айта алмай, сақау сөйлейтін. Сол себепті логопед маманға жүгінуді жөн көрдім. Осылайша Сарсенова Роза Лесовнаға бардық.

Роза Лесовна ең алдымен қызымның тілінің қимылына мән беріп, арнайы тіл массажын жасап, қажетті жаттығулармен жұмыс жүргізді. Әр жаттығуды баланың жасына сай, түсінікті әрі қызықты етіп орындады. Еңбегінің нәтижесі көп күттірмеді — аз уақыттың ішінде Шахназ «Р» дыбысын дұрыс айта бастады.

Анасы ретінде қызымның анық сөйлеп, бұрын айта алмай жүрген дыбысын дұрыс айтқанына қатты қуандым.

Роза Лесовнаға балаға деген мейірімі, шыдамдылығы және өз ісін жақсы білетін кәсіби маман болғаны үшін шын жүректен алғыс айтамын! Еңбегіңіздің жемісі көп болсын!

Гульназ НУРАХИМОВА,
ата-ана.

Рынок санитарных услуг

Департаментом Агентства по защите и развитию конкуренции Республики Казахстан по области Жетісу начат анализ состояния конкуренции на рынке санитарных услуг (дезинфекция, дезинсекция, дератизация и другие аналогичные услуги) в географических границах области Жетісу.

Анализ проводится по поручению Агентства по защите и развитию конкуренции Республики Казахстан в связи с поступившими обращениями представителей бизнеса.

В настоящее время на данном рынке осуществляют деятельность лицензированные частные организации и индивидуальные предприниматели, обладающие необходимыми ресурсами для полного удовлетворения потребности в санитарных услугах. Предоставление аналогичных услуг государственным предприятием может оказывать негативное влияние на развитие конкурентной среды и затрагивать интересы субъектов частного предпринимательства.

В этой связи в рамках анализа особое внимание будет уделено оценке целесообразности дальнейшего участия государства в данном секторе. Также будут определены субъекты, занимающие доминирующее или монопольное положение, и проведена оценка уровня развития конкуренции на рынке санитарных услуг области Жетісу.

Сен туған күн, мерекеніңен!

Алмалы ауылдық кітапханасының қызметкері, әріптесіміз **Эльмира Тоқтасынқызын** бүгінгі мерейлі 50 жасымен шын жүректен құттықтаймыз! Аламыш салада қажырлы еңбек етіп, халыққа қызмет жасап келе жатқан аяулы әріптесімізге бүгін жүрекжарды тілегімізді арнап, ақ ниетімізді арқалаған мына бір өлең жолдарын жолдаймыз.

50 деген ердің жасын еңсеріп,
Еңбегіңмен Сен келесің тер төгіп,
Армандардың аттанғанда шыңына,
Қызыр өзі болсын саған жолсерік.
Отбасының берекесін қамдаған,
Бар өмірін жақсылыққа арнаған,
Сендей жанға Алла өзі дем беріп,
Қиын кезде қуат беріп қолдаған.
Құтты болсын қуанышты той күні,
Саған шуақ шашсын Күн мен Ай нұры,
Әрбір күннің мерекеге айналып,
Ұрпақтарың көрмей өссін қайғыны.

Ізгі тілекпен Сарқан аудандық, ауылдық кітапхана ұжымдары.

Хабарландыру

«Жоңғар-Алатауы мемлекеттік ұлттық табиғи паркі» РММ мемлекеттік ұлттық табиғи паркінің жер учаскелерін туристік және рекреациялық қызметті жүзеге асыру мақсатында құрылыс объектілерін салуға ұзақ және қысқа мерзімді пайдалануға беру құқығына рұқсат беру жөніндегі лоттар бойынша тендердің өткізілетінін хабарлайды.

Ұзақ мерзімді пайдалануға берілетін лоттар:

№ 4 лот – туристік база салу – Тополевка орманшылығы, «Шолақ-жота» шатқалы, 55-орам, 5-телім – 2,0 га.

№ 16 лот – сауықтыру кешенін салу – Лепсі орманшылығы, Лепсі ауылы, 3-орам, 58-телім – 2,0 га.

№ 17 лот – туристік база салу – Басқан орманшылығы, Үлкен Басқан өзені, 14-орам, 20-телім – 2,0 га.

№ 18 лот – қонақ үй салу – Аманбөктер орманшылығы, «Сарқан» шатқалы, 13-орам, 2-телім – 2,0 га.

№ 19 лот – қонақ үй салу – Басқан орманшылығы, Кіші Басқан өзенінің аңғары, 9-орам, 32-телім – 2,0 га.

№ 20 лот – қонақ үй салу – Басқан орманшылығы, Үлкен Басқан, 14-орам, 20-телім – 1,0 га.

Қысқа мерзімді пайдалануға берілетін лоттар:

№ 1–10 лоттар – Сарқан орман тұқымбағы, 1-орам, 1-телім.

№ 11–20 лоттар – «Жоңғар-Алатауы мемлекеттік ұлттық табиғи паркі» РММ әкімшілік ғимараты, 2-орам, 8-телім.

№ 43–46 лоттар – Көкжар орманшылығы, Көкжар шатқалы, 2-орам, 1-телім.

№ 47–50 лоттар – Көкжар орманшылығы, Жамантас шатқалы, 52-орам, 5-телім.

Тендерлік құжаттаманы жазбаша өтініш негізінде «Жоңғар-Алатауы мемлекеттік ұлттық табиғи паркі» РММ-нің рекреация, экологиялық ағарту және туризм бөлімінен мына мекенжай бойынша алуға болады: Жетісу облысы, Сарқан қаласы, Венедиктов көшесі, 74, сондай-ақ «Жоңғар-Алатауы мемлекеттік ұлттық табиғи паркі» РММ-нің ресми сайтынан алуға болады.

Тендерлік өтінімдерді қабылдаудың соңғы мерзімі – 2026 жылғы 25 тамыз сағат 17:00-ге дейін.

Тендердің өткізілетін күні мен орны:

№ 18 лот (ұзақ мерзімді пайдалану) бойынша тендер 2026 жылғы 28 тамызда сағат 9:00-де, № 16 лот (ұзақ мерзімді пайдалану) және № 43–50 лоттар (қысқа мерзімді пайдалану) бойынша 2026 жылғы 28 тамызда сағат 10:30-да, № 4, 17, 19, 20 лоттар (ұзақ мерзімді пайдалану) және № 1–20 лоттар (қысқа мерзімді пайдалану) бойынша 2026 жылғы 28 тамызда сағат 14:30-да «Жоңғар-Алатауы мемлекеттік ұлттық табиғи паркі» РММ-нің әкімшілік ғимаратында келесі мекенжай бойынша өткізіледі:

Жетісу облысы, Сарқан қаласы, Венедиктов көшесі, 74.

Анықтама телефоны: 8(72839) 2-12-01, 8 (72839) 2-19-23, 8 (705) 422-28-49.

E-mail: gongar_alatau@mail.ru

Қолданылатын қысқартулар: га – гектар; м² – шаршы метр.

Хабарландыру/Объявление

► **Кулуев Сержан Нурлановичтің** атына тіркелген Сарқан ауданы, Қарашыған ауылдық округі, Үлгі ауылы, Байғамытов көшесі 17/1 мекен жайы бойынша орналасқан үйдің сатып алу-сату келісімшарты, техникалық паспорты және жер пайдалану құқығын беретін мемлекеттік актісі (кадастрлық нөмірі 03:263:096:163) жоғалуына байланысты жарамсыз деп танылсын.

► **Долданова Улжан Басболатовнаның** атына ҚР Ішкі істер министрлігінен 06.02.2018 жылы берілген 042666699 нөмірлі жеке куәлік жоғалуына байланысты жарамсыз деп танылсын.

► **Жабыкбаев Данияр Батырхановичтің** атына ҚР Ішкі істер министрлігінен 19.02.2024 жылы берілген 055787625 нөмірлі жеке куәлік жоғалуына байланысты жарамсыз деп танылсын.

► **Горкавченко Светлана Олеговнаның және Горкавченко Владимир Борисовичтің** атына тіркелген Сарқан ауданы, Сарқан қалалық округі аумағында орналасқан 43,75 га көлемді жердің (04.06.2024 жыл, №2024-1897131), (кадастрлық нөмірі 24:263:042:468) жер пайдалану

құқығын беретін мемлекеттік актісі жоғалуына байланысты жарамсыз деп танылсын.

► **Сухоруков Денис Витальевичтің** атына 15.08.2025 жылы ҚР ІІМ берілген 060432017 нөмірлі жеке куәлігі, Жетісу облыстық Полиция департаментінен 26.01.2023 жылы берілген «В», «С1» категориялы VA004469 нөмірлі жүргізуші куәлігі жоғалуына байланысты жарамсыз деп танылсын.

► Открылось наследство после смерти гр. **Джексемба Оразбека Акембаевича**, умершего 14 февраля 2026 года. Наследникам обращаться к нотариусу Ерболаеву А.А., область Жетісу, Сарканский район, город Сарқан, улица Тәуелсіздік, дом №100, квартира №16.

► 02.03.1998 жылы шығарылған Сарқан ауданы әкімінің №3-65 шешімі жоғалуына байланысты жарамсыз деп танылсын.